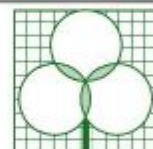

ŐRSÉG KAPUJA ERDÉSZETI TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TERV

- 2007 -

**MEZŐGAZDASÁGI SZAKIGAZGATÁSI HIVATAL KÖZPONT
ERDÉSZETI IGAZGATÓSÁG
REGIONÁLIS ÉS ZÖLDÖVEZETI TERVEZŐ OSZTÁLY**

MgSzH Központ
Erdészeti Igazgatóság
Regionális és Zöldövezeti
Tervező Osztály
Balatonfüred Erdész köz 2.

**ŐRSÉG KAPUJA
ERDÉSZETI TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TERV**

2 0 0 7

Tervező: Kalincsák Péter

Tervező: Szamosfalvi Károly.....

Osztályvezető: Czirok István

Igazgató: Wisnovszky Károly.....

Műemlékvédelmi, kertészeti szakértő: Dr Örsi Károly

Balatonfüred, 2007. december

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETŐ	1
2.	ELŐZMÉNYEK	3
3.	VIZSGÁLATOK	4
3.1.	A tervezési terület jellemzése	4
3.1.1.	Földrajzi elhelyezkedés, megközelítés	4
3.1.2.	Földterületi adatok	4
3.1.3.	Természetföldrajzi adottságok	6
3.2.	Helytörténet.....	7
3.3.	Erdőgazdálkodás	8
3.4.	Természetvédelem	10
3.4.1.	Országos jelentőségű védett terület	10
3.4.2.	Érzékeny Természeti Területek (ÉTT)	11
3.4.3.	Ökológiai hálózat	11
3.4.4.	Natura 2000.....	11
3.5.	Környezetvédelem	11
3.6.	Üdülés – idegenforgalom, közjóléti tevékenység	13
3.7.	Helyi látnivalók, érdekességek	14
4.	FEJLESZTÉSI TERV	17
4.1.	Területfelhasználási terv	17
4.2.	Közjóléti feltárás terve	18
4.2.1.	Gépkocsis közlekedés	18
4.2.2.	Kerékpáros közlekedés fejlesztése.....	19
4.2.3.	Gyalogos túraútvonalak	21
4.2.3.1.	Rába-ártéri körtúra	21
4.2.3.2.	Kilátó körtúra	23
4.3.	Közjóléti létesítmények	25
4.3.1.	Lugosi emlékhely	25
4.3.2.	Aradi vértanúk emlékhelye	28
4.3.3.	Szabadstrand	29
4.4.	Hófogó erdősávok telepítése.....	31
4.5.	Az erdőállomány kezelés közjóléti szabályozási előírásai	32
4.6.	A közjóléti létesítmények fenntartása, kezelése	33
4.7.	Talajelőkészítés, növényültetés technológiai előírásai	34
4.8.	Növénykezelési, -fenntartási, -ápolási munkák előírásai	35
5.	MENNYISÉGI KIMUTATÁS ÉS TERVEZŐI KÖLTSÉGBECSLÉS	36
6.	IVÁNCI SIGRAY KASTÉLY PARKJA	40
6.1.	A kastély és parkjának története, múltja.....	40
6.2.	A park jelenlegi állapota	45
6.2.1.	Általános jellemzés, tulajdoni viszonyok	45
6.2.2.	A park feltártsága, úthálózata	46
6.2.3.	A park növényállománya	47
6.2.4.	A park műszaki létesítményei, közjóléti berendezései	51
6.3.	Fejlesztési terv	52
6.3.1.	A park fejlesztési célkitűzései.....	52

6.3.2.	Területfelhasználási terv	52
6.3.3.	Közlekedésfejlesztési javaslat.....	54
6.3.4.	A park növényállományának kezelési terve	55
6.3.5.	Tervezett közjóléti létesítmények	63
6.4.	Méretjegyzék.....	67
6.5.	A tervezett munkák tervezői költségbeclése	69
7.	INTÉZKEDÉSI, ÜTEMEZÉSI JAVASLAT	77
7.1.	Anyagi erőforrások	77
7.2.	Személyi- és eszközigények	79
7.3.	Ütemezési javaslat	80
8.	KÖLTSÉGBECSLÉS ÖSSZESÍTŐ	82

MELLÉKLETEK:

Emlékeztető
Tulajdoni lapok
Részletrajzok
Versidézetek

TÉRKÉPMELLÉKLETEK

ŐRSÉG KAPUJA – ERDÉSZETI TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TERV

- **TERVTÉRKÉP** M = 1 : 20 000

- **IVÁNC-VAS MEGYEI SZAKOSÍTOTT OTTHON
(SIGRAY – KASTÉLY) PARKJA
MEGLEVŐ ÁLLAPOT** M = 1 : 1 000

TERVTÉRKÉP M = 1 : 1 000

1. BEVEZETŐ

Ivanc és Viszák községek az Őrség Többcélú Kistérség részeként, azon belül is az Őrség kapujaként ismert települések.

A különleges természeti szépséggel és változatossággal rendelkező Őrségi táj küszöbén, évszázados történelmi múlt emlékeivel találkozhatunk a két községben. A Sigray család máig érezhető és mindinkább újra felfedezett értékeinek tudatában annak közkincsé tétele ösztönözte a községek elöljáróit a fejlesztési terv elkészíttetésére. Az Önkormányzatok talán a leginkább érdekelték az ökoturizmus fejlesztésében, ezért összefogással kerestek lehetőséget értékeik bemutatására, megőrzésére.

Az Őrség Európa egyik legkeresettebb turisztikai célpontja lehet egyedülálló természeti szépségével, sajátos kulturális hagyományaival. A tervezési terület határán kanyargó Rába a vízi turizmus egyik fellegvára hazánkban. Az Országos Kéktúra Dél-dunántúli leágazása mellett számos más nyomvonalon keresik fel az Őrséget a turisták csoportjai átszelve a tervezési területünket. Az érintetlenséget jelképező tájon a környezetkímélő kerékpáros turizmus is fellendülőben van. Mindez annak is köszönhető, hogy a kulturális értékek mellett az országos átlag háromszorosát közelítő erdőborítottság jellemzi a tájat, annak minden szépségével és növényritkaságával tarkítva.

Azonban a kiemelkedő adottságok mellett szükség van az idelátogatók nem túlzó mértékű, de a XXI. század elvárásainak megfelelő kiszolgálására. Ebben elsődleges fontosságú a tájékoztatás, amely nem korlátozódhat a magyar anyanyelvű látogatók informálására!

A természeti és kulturális értékek akkor válnak igazi értékke, ha azokat mások számára is megismerhetővé és elismertté tesszük. Mindezt annak tudatában, hogy az ismeretterjesztés mellett a pótolhatatlan értékek megőrzése elsődleges fontosságú.

Tervünk a községek feltáróhálózatának bővítésével a közvetlen környezet bemutatásán túl az egész Őrség megismerését próbálja javítani. Szükség van a természeti és épített emlékek túraútvonalakra történő felfűzésére, amelyek így „szabályozott rendben” kerülnek bemutatásra, míg a közvetlen tapasztalástól óvott értékeket megkíméli a látogatói terheléstől. Ezek nem közvetlen módon, hanem leírások, fotók, rajzok segítségével mutathatók be.

Pihenőhelyek, emlékhelyek fejlesztése arra ösztönzi a látogatót, hogy ott eltöltse szabadidejét, megismerje, megszeresse a környéket és a későbbiekben is visszatérjen, mindezzel megélhetést adva a helyi lakosoknak.

A szerteágazó, az erdőt is érintő ökoturisztikai fejlesztés sikeres és eredményes megvalósulása a vidékfejlesztéshez szorosan kapcsolódó, egységes szerkezetű erdészeti térségfejlesztési terv meglétét igényli.

A terv az erdő többcélú hasznosítási lehetőségeit tárja fel, iránymutatást ad az önkormányzatok részére az erdő és kapcsolódó területeinek igénybevételi lehetőségeihez, annak mikéntjéhez.

A terv birtokában az erdőt érintő változásokat az erdészeti szakigazgatás kellő előkészítettséggel tudja irányítani, továbbá a meghatározó erdőkezelő (Szombathelyi Erdészeti ZRt.) tudtával, egyetértésével és részvételével folyhatnak ezek a közcélú beruházások.

Az elkészített erdészeti térségfejlesztési terv a fentieket foglalja magába, tartalmazva az érintettek egyetértését.

A fejlesztési terv nem erdészeti alapokra benyújtott pályázatok műszaki mellékleteként is felhasználható.

*„Őrizd nemzeti múltunk emlékeit úgy,
hogy bennük újulj magad is,
újra teremtve hazánk”.
/Keresztury Dezső/*

2. ELŐZMÉNYEK

Az önkormányzatok kezdeményezése és eredményes pályázata alapján létrejött tervezési munkát az Irodánk által előzetesen összeállított tervezési metodika és költségszámítás alapján az FVM teljes mértékben finanszírozza.

A 2007 júniusában megtartott előkészítő tárgyaláson az alábbi tervezési feladatok körvonalazódtak:

- egységes szemléletű erdészeti térségfejlesztési tervezés megvalósítása, ökoturizmus elősegítése
- külterületi kultúrtörténeti emlékhelyek, közjóléti létesítmények minősítése, fejlesztése
- Sigray kastélypark, Amália-liget kezelési programja, fejlesztési javaslatai
- Lugosi emlékhely fejlesztése
- Rába part közjóléti feltárása
- erdőtelepítési igények feltárása
- véderdősáv-telepítés szükségességének és lehetőségének mérlegelése
- érintettek bevonásával többlépcsős egyeztetés.

A tervezési munkához szükséges erdőgazdálkodási üzemtervi térképeket, az erdők leíró adatállományát, a települések külterületi átnézeti térképeit a Vas Megyei MgSzH Erdészeti Igazgatóságtól kaptuk meg. Az M=1:10.000 léptékű topográfiai térképszelvényeket az MgSzH Központ Erdészeti Igazgatósága bocsátotta rendelkezésünkre.

A települések településrendezési terveibe történő betekintést, szükség szerinti másolatok készítését az érintett önkormányzatok biztosították.

A beszerzett térképekből digitális úton állítottuk elő tervezési alaptérképeinket.

A terepi munkákat 2007. nyarán végeztük el. A helyszínelések során az önkormányzatok képviselőinek segítségével bejártuk a területet, megismerkedtünk a fejlesztési elképzelésekkel és lehetőségekkel. Ennek megfelelően történtek az adatgyűjtések, az alaptérképek kiegészítései GPS-szel végzett mérések adatainak felhasználásával.

A fejlesztési program összeállítása során a fentiekben túlmenően figyelembe vettük a kistérségi, valamint megyei területfejlesztési koncepciókat, Nemzeti Park véleményét. A fejlesztési irányokat és lehetőségeket „menet közben” többször is egyeztetettük az érintettekkel s elvégeztük a szükséges módosításokat.

A fejlesztési program egyeztető- és záró tárgyalására 2007. decemberében került sor, itt ismertettük az erdészeti térségfejlesztési terv tartalmát.

A tárgyalásról készített Emlékeztetőt a Mellékletek között helyeztük el.

Jelen dokumentációt az egyeztető tárgyaláson bemutatott és elfogadott fejlesztési program alapján állítottuk össze.

3. VIZSGÁLATOK

3.1. A tervezési terület jellemzése

3.1.1. Földrajzi elhelyezkedés, megközelítés

A két település közigazgatási területét érintő tervezési terület Vas megye délnyugati sarkában, az Őrség keleti szegélyén helyezkedik el. A két községet több évszázados történelmi összefonódás jellemzi, napjainkban mint az Őrség kapuját említik őket.

A tervezési terület gazdaságföldrajzi elhelyezkedése a közepesnél jobbnak mondható. A 8 számú útról Csákánydoroszlónál délre letérve négy számjegyű mellékúton érhető el Ivánc község.

A 7451 j. út átszeli a községet, amelyről a belterülettől délre a 7449 j. úton érhetjük el Viszák községet.

A két község a meghatározó vízfolyások mentén megépült utak (Rába mentén 8-as út, Zala mentén Zalaegerszeget-Őriszentpéterrel összekötő közút) közötti észak-dél összeköttetést biztosítja. Vasúti közlekedés is ezekkel az utakkal párhuzamosan került kiépítésre, északra Csákánydoroszlón, délre Pankaszon találunk vasútállomást. A buszközlekedést a Vasi Volán járatai látják el.

Kiépített kerékpárút nem érinti a két települést.

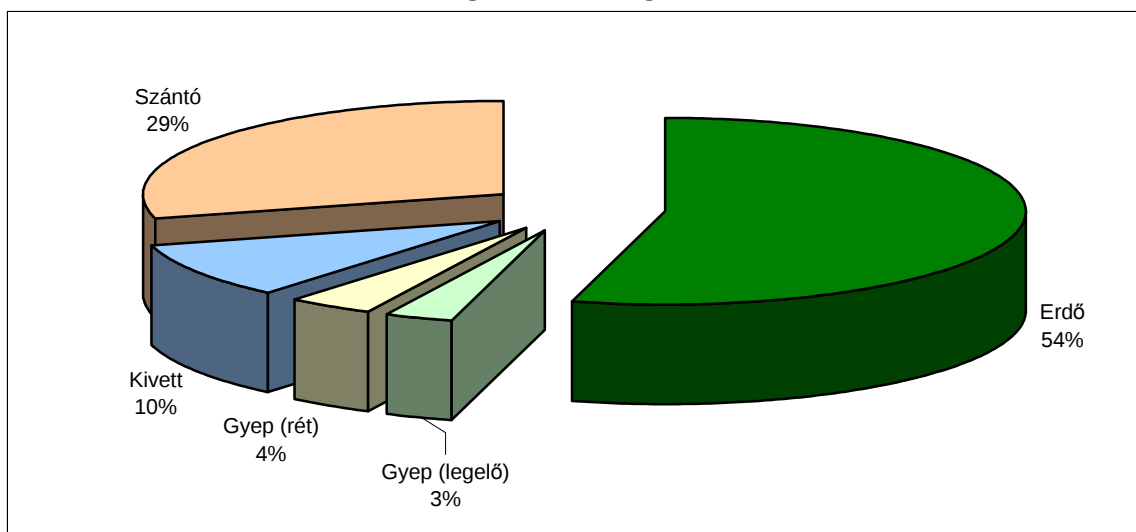
3.1.2. Földterületi adatok

Tervezési területünk földterületi összesített adatait fekvésenként és művelési áganként az alábbi táblázat tartalmazza:

	IVÁNC	VISZÁK	Összesen
Fekvés	Terület (ha)		
Belterület	86.3	87.4	
Külterület	1627.8	925.7	
Összesen	1714.1	1013.1	2727.2
Művelési ág			
Erdő	797.2	682.6	1479.8
Gyep (legelő)	78.1		78.1
Gyep (rét)	61.8	44.8	106.6
Kivett	158.5	110.7	269.2
Szántó	618.5	175.1	793.5

forrás: **Takarnet 2007. július**

Művelési ágankénti megoszlás

Vas Megyei MGSZH Erdészeti Igazgatóság nyilvántartása			
	IVÁNC	VISZÁK	Összesen
	Terület (ha)		
Erdő*	860.10	708.20	1568.30

Megjegyzés: * Az Erdészeti Igazgatóság által nyilvántartott erdőterület 2007. tavaszán.

Az erdészeti nyilvántartási adatok alapján a tervezési terület erdősültsége 57,51% (Ivác 50,2 %, Viszák 69,9 %), ami az országos átlagnak majdnem háromszorosa.

A két nyilvántartás közötti erdőterület-különbség az erdőtervezett, ám nem erdő művelési ágban szereplő földrészekből (erdőtelepítést követően be nem jelentett művelési ág váltás, erdőtömbön belüli erdőgazdálkodási célra használt nem erdő művelési ágú területek erdőtervben való szerepeltetése), valamint olyan erdő művelési ágú földrészekből adódik, amelyekre az erdőterv hatálya nem terjed ki (pl. üzem-, major- és tanyafásítás; út, vasút és egyéb műszaki létesítmény tartozékát képező fásítás; 1.500 m²-nél kisebb, erdőtömbön kívüli fával borított földrészlet).

3.1.3. Természetföldrajzi adottságok

A tervezési terület kistáj kataszter szerinti besorolása:

3.	NYUGAT-MAGYARORSZÁGI-PEREMVIDÉK	nagytáj
3.3.	Kemeneshát	középtáj
3.3.12.	Felső-Kemeneshát	kistáj

A tervezési terület a **Felső-Kemeneshát kistáj nyugati peremén** helyezkedik el.

A kistáj Vas és Zala megye területén fekszik, területe 700 km².

Domborzati adatok

A kistáj a Rába, Zala és a Lugos-patak által határolt, eróziós völgyekkel tagolt, hullámos felszínű kavicstakarós fennsík. Földtani felépítésében beltavi üledékek (agyag, homok) folyóvízi homok és folyóvízi kavics vesz részt. A fennsík jelentős részét a Rába idős kavicstakarója borítja.

Éghajlat

Mérsékelt hűvös – mérsékelt nedves éghajlat jellemző.

Az évi középhőmérséklet a kistájon belül is jelentős ingadozást mutat, a nyugati részekén 9,0 °C körüli. A csapadék megoszlás hasonlóan változó, a legtöbb csapadék évi kb. 800 mm nyugaton hull. A hótakarós napok száma 40 és 45 közötti.

A leggyakoribb szélirány az É-i és a D-i.

Vízrajz

A vízfolyások ritkán száradnak ki. Árvizek minden évszakban bekövetkezhetnek. Összefüggő talajvíz csak a völgyekben található 4-6 m közötti mélységben.

Növényzet

A Zalai (Saladiense) flórajárásba tartozó kistáj jellemző potenciális erdőtársulásait a gyertyános kocsányos tölgyesek (*Quercus robur* – *Carpinetum*), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (*Quercus petraea* – *Carpinetum*), a bükkösök (*Vicia oroboides* – *Fagetum*), valamint a tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Quercus*- *Ulm*etum) és az égerligetek (*Alnus*etum *glutinoso-incanae*) alkotják. Elterjedt lágyszárú fajok a ciklámen (*Cyclamen europaeum-purpurascens*), a kakasmandikó (*Erythronium dens-canis*), a tavaszi kankalin (*Primula vulgaris*), a sások (*Carex pilosa*, *C. silvatica*), a szagosmüge (*Asperula odorata*), a korpafű (*Lycopodium*), a zalai bükköny (*Vicia oroboides*), stb.

Talajok

Az uralkodó talajtípus a Rába kavicsteraszain kialakult agyagbemosódásos barna erdőtalaj. Ahol a kavicsrétegen homok, löszös üledék települt, ott kedvezőbb víz- és tápanyaggazdálkodású agyagbemosódásos barna erdőtalajok alakultak ki, amelyeket főként szántóként művelnek, a többin erdő található.

A kistáj nyugatról a pszeudoglejes barna erdőtalajok övébe nyúlik.

3.2. Helytörténet

A legrégebbi írásos emlékek Iváncról és a környező településekről a XII. századból valók. Az akkori bejegyzések szerint 1174-1195 között III. Béla ajándékozta oda a területet Nagy Benedeknek.

Egy 1237-es oklevél Iváncot és Viszákot egy oklevélben említi. E két település között található volt Lugos, Királyi birtok – Miskolc nemzetségé. A település a mellette lévő Lug patakról kapta a nevét.

Iváncnak oklevélben, mint egyházhelyként való első említése 1353-ban keltezett.

Ivánc és Viszák a középkorban egy birtokot képezett Szentmártonnal, Németfaluval, Miskefalvával, Alsó-Felsőlugossal. A fejlett térség földesurai az Ajakas, másképpen Ivánczy család volt 1355-től 1650-ig.

A virágzó állapotnak a török pusztítás vetett véget. Az 1660-as évek során az átvonuló törökök a falut a környező településekkel együtt feldúlták.

Ezt követően települt le Iváncon a Sigray család. Sigray József a környék betelepítése során, az első vizzáki foglalkóknak is telepítési levelet ad, amelyben számos kedvezményt biztosít számukra.

Ivánc gazdasági-társadalmi fejlődését, sajátos, a többi őrségi településtől elütő arculatát a Sigray család több mint két évszázados jelenléte határozta meg. Mindazok az épített és telepített értékek, melyek a falu mai képét jellemzik, e család nevéhez kötődik.

A Sigray-birtok az 1670-es években még református, a rekatolizáció Bosikő plébános nevéhez fűződik. 1714-ben az ivánci plébánia megújult. Az 1700-as évek végére Viszák a beköltözések és házasodások következtében három felekezet híveit magába foglaló falu lett: reformátusok az Őrségből (Ispánk, Pankasz), evangélikusok Órimagyarósdra, Szőcérre, katolikusok pedig a Sigray birtokról jöttek.

Sigray József után fia Fülöp viszi tovább a család birtokait, majd fia gróf Sigray Antal (1879-1946).

A századfordulóra az Ivánci Sigray birtok gazdasága fellendülőben volt, a falu-nak elsőként biztosította a saját gépházából a villanyvilágítást. Melegvizes fürdőt építtetett az egészségház épületében. Önálló faüzeme volt, ahol az ivánciak dolgoztak.

A közigazgatás színvonalának korszerű épületet építtetett, amelyben jelenleg a Polgármesteri Hivatal található. Szociális téren segítette alkalmazottait, tájvédő erdészház megépítését is vállalta, jelenleg felújított állapotban vadászházként funkcionál.

Az államosítást követően, minden földtulajdonuk az állam kezelésébe került. A Sigray kastély 1951-től szociális otthonként működik.

A 60-as években beindított szocialista típusú modernizáció gyökeresen felforgatta a vidék életét, az évszázados hagyományok szerint szerveződő paraszti világot.

Az 1973-as kormánykonceptió hatására Iváncot összevonták a szomszédos községgel, Csákánydoroszlóval. A falu észrevétlenül elveszítette korábban birtokolt helyi körzetközpont jellegét.

1990-től az első szabad választás, a helyreállított önkormányzatiság és gyors infrastrukturális fejlődés következett. (ivóvíz, szennyvíz, telefon, gáz).

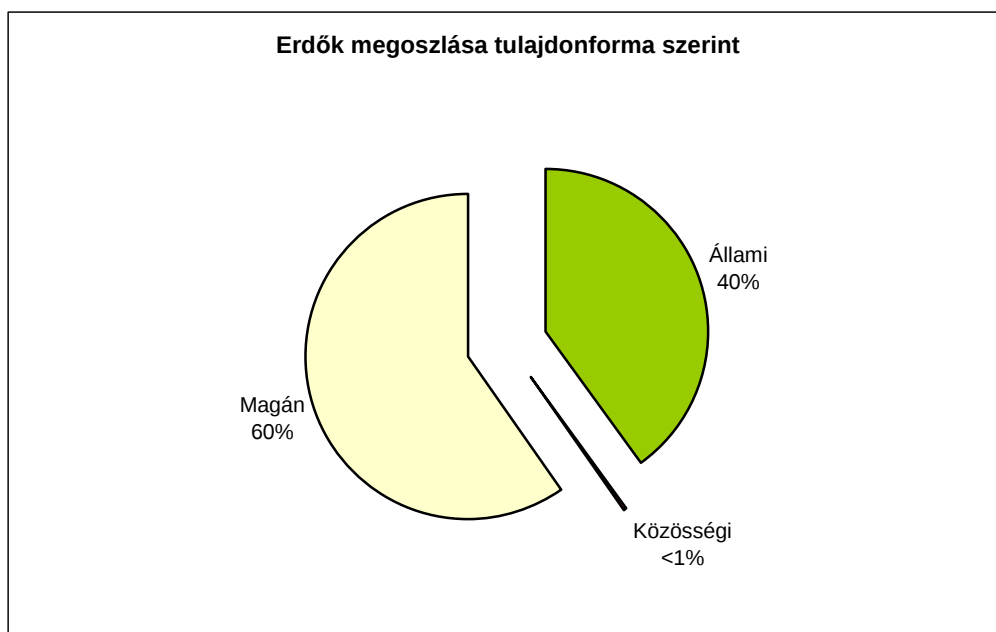
A gyors infrastrukturális fejlődés évtizede után a falvak visszanyerték egészséges önbecsülésüket.

Jelenleg Iváncnak 715, Viszáknak 292 lakója van.

3.3. Erdőgazdálkodás

A tervezési terület tulajdoni viszonyaira a magánkézben lévő erdők túlsúlya jellemző. A Magyar Állam tulajdonában lévő erdőket a Szombathelyi Erdészeti ZRt. Szentgotthárdi Erdészeti Igazgatósága kezeli.

A közösségi erdőtulajdont három erdőrésztlet képviseli (Ivánc 36A, Viszák 024B és 028B) összesen 2,3 hektáron.

Az állami erdők jellemzően egy tömbben a tervezési terület délnyugati sarkában helyezkednek el, a helyenkénti mozaikosság a fokozottan védett területek elhelyezkedésével van összefüggésben. (*Erdők megoszlása tulajdonforma szerint* című térképlap)

A tervezési terület erdeinek rendeltetése az országos védettség következtében védett ill. fokozottan védett. Az Igazgatóság nyilvántartása szerint 136,8 ha erdőterület (az összes erdőnek közel 10 %-a) fokozottan védett.

A másodlagos rendeltetésben túlnyomó részt a faanyagkitermelést szolgáló erdők jelennek meg, azonban az erdő védő funkciója is több helyen jellemző. Legjelentősebb a talajvédelmi funkció, amely elsősorban Ivánc község területén a Rábát és mellékfolyóit határoló meredek oldalakat borító erdőkben jellemző. A magas erdőborítottságnak tudható be a mező- és településvédelmi rendeltetésű erdők alacsony aránya.

A nyilvántartás szerint a tervezési területen közjóléti funkciót betöltő erdő csak egy helyen, Ivánc község határ nyugati peremén található, a hajdani Sigray erdészlak-vadászház mellett. Az Ivánc 4C, D, E erdőrészek a jelenleg is vadász-házként funkcionáló épületegyüttes északi és keleti szegélyén találhatók, együttes területük: 2,6 ha. (*Erdők megoszlása rendeltetés szerint* című térképlap)

A kistáj talajviszonyaitól eltérően itt elsődlegesen a pszeudoglejes barna erdőtalaj jellemző, amely a tervezési terület erdőterületének 85 %-án fordul elő. A folyókák környezetében öntés erdőtalajok jellemzőek.

A gyertyános tölgyes klíma, a 800 mm körüli éves csapadékmennyiség következtében, nagyon jó minőségű erdők nevelésére van lehetőség a mezőgazdaság számára kevésbé értékes talajokon.

Az Őrség egyéb területeinek erdőképéhez hasonlóan, a legnagyobb területi aránnyal fenyőerdőket találunk. Legmagasabb részaránnyal, a terület közel egyharmadán erdei fenyves ill. lomb elegyes erdei fenyves állományok jellemzőek. A terület egynegyedét lucfenyvesek borítják.

Ezek területi eloszlására a tömbösödés jellemző, összefüggő állományokat találunk elsősorban a tervezési terület déli, délnyugati részein.

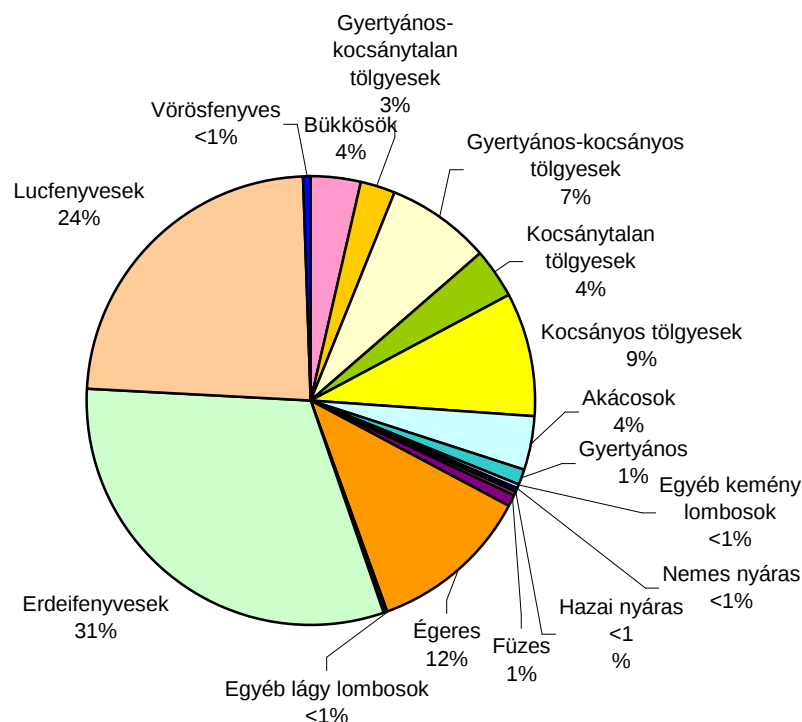
A tervezési terület erdeinek felét adó fenyőállományokban számos helyen tapasztaltunk – már középkorú állományokban is – száradó foltokat, ill. egészségügyi okok miatt letermelt állományrészeket.

A jövőben felül kell vizsgálni a fenyőállományok felújításának és átalakításának lehetőségeit és határait, különösen az elegyetlen állományokra vonatkozóan.

A folyókák közvetlen környezetében és a magasabb talajvízzel rendelkező területek részekén elegyetlen éger állományok jellemzőek, ezek részaránya 12%. 4-7 % közötti részaránnyal a tölgyesek, lomb elegyes tölgyesek vannak jelen. Ezek területi arányának növekedése várható, amennyiben a fenyő állományok egészségügyi okokból háttérbe szorúlnak.

4 %-os területi aránnyal vannak jelen az akác ill. elegyes akácállományok. Ezek részaránya is várhatóan növekedni fog a magánerdő-gazdálkodók területein, követve az Őrség egyéb részein tapasztalható tendenciát. A számtalan előnnyel bíró akác állományok jó növekedése viszont kérdéses, a kötött levegőtlen talajokkal rendelkező tájegységben. (*Erdők megoszlása faállománytípusok szerint* című térképlap)

Erdők megoszlása faállománytípusok szerint

3.4. Természetvédelem

3.4.1. Országos jelentőségű védett terület

A tervezési területet alkotó két község teljes külterülete a 4/2002 (II.27.) KÖM rendelet alapján az Őrségi Nemzeti Park része, amelyen a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság látja el a természetvédelmi szakhatósági feladatokat.

Fokozottan védett területek:

Kastély alja – Malóca

Ivánc 1/2 hrsz (belterület, Sigray Kastély Amália liget, 1A erdőrészlet)
Ivánc 02 és 037 hrsz (2A, 2B, 2ÚT részletek)

Lúgos-patak völgye

Ivánc 0226-0228, 0229 a-h, 0233 b, 0235 b-d hrsz-ú területek
(Ivánc 5A, B, C, NY₁, NY₂, TI₁, TI₂, TI₃, 6TI₁, TI₂, VF, ÚT, 9A, B, C, D, TI, ÚT)

Lúgos környék

Viszák 154/1, 154/3 hrsz.-ú területek
(Viszák 1 tag és 11A, ÚT, TI)

Kocsányos tölgyes

Viszák 0135/4 hrsz.-ú terület (Viszák 3A, B, C, D, E, TI részletek)

Viszák 0117/6 hrsz.-ú terület (Viszák 4. erdőtag)

Ezeket a területeket a Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján a *Fokozottan védett természeti területek című térképlapon* ábrázoltuk.

3.4.2. Érzékeny Természeti Területek (ÉTT)

Potenciális ÉTT célterületek azok, melyek környezetérzékenységi térképek alapján átlag feletti sérülékenységet mutatnak.

Ivánc és Viszák az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet melléklete alapján – az Őrség-Vendvidék kiemelten fontos ÉTT térsége által érintett területen fekszik.

3.4.3. Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat a természeti, természetközeli területek, valamint védett természeti területek és védőövezetük ökológiai folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak egységes elnevezését jelenti. Ezek a területek védett fajok élőhelyei, ökológiai funkcióval rendelkeznek. A területek védelmére vonatkozó törvényi szabályozás még nincs teljesen kidolgozva.

A 2003. évi XXVI. tv. (OTRT) 3/1. számú melléklete szerint a tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat részét képezi.

3.4.4. Natura 2000

„Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről” szóló **275/2004. (X.8.) Kormány rendelet** 5. sz. melléklete szerint **az egész Őrség** – ennek alapján a tervezési terület teljes egésze a Natura 2000 része.

Mindkét község területén különleges madárvédelmi terület ill. kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület is található, ezek helyrajzi számos listáját a 45/2006 (XII.8.) KvVM rendelet 1.sz. ill. 3.sz. melléklete tartalmazza.

3.5. Környezetvédelem

Ivánc község Környezetvédelmi Programja 2005. decemberében készült el, Viszák nem rendelkezik hasonló dokumentummal.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVII. törvény 7. § (2) bekezdése értelmében a terület- és településrendezési tervezés célja és feladata, hogy „a település adottságait és lehetőségeit hatékonyan kihasználva elősegítse annak működőképességét a környezeti ártalmak legkisebbre csökkentése mellett”. Azaz a különböző települések környezetalakítási és környezetvédelmi vizsgálatának fő célja az elgondolások és tervjavaslatok alternatívái kör-

nyezeti hatásainak elemzése annak érdekében, hogy a rendezési terv és így a terület fejlesztése környezetbarát legyen. A településeken meglévő és megvalósítani kívánt létesítmények és azok funkciói, valamint az infrastruktúra kialakítása révén a környezethasználat úgy legyen szervezhető és végezhető, hogy

- a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő,
- a környezetszennyezés megelőzhető legyen,
- kizárja a környezetkárosítást.

Tapasztalatok alapján a különböző jellegű határértékeket meg nem haladó környezetterhelések is lehetnek zavaró hatásúak, ronthatják az életminőséget, tehát az intézkedések nem korlátozódhatnak csak a határérték alatti kibocsátások biztosítására. Hosszabb távon a környezeti elemek kíméletével, takarékos használatával és a zavaró hatások (zaj, hulladék, stb.) elleni védelemmel kell megvalósítani az elemek minőségének megőrzését, javítását.

Külön figyelmet kell fordítani az EU jogharmonizáció keretében megfogalmazott és hatályba lépő előírásokra, különös tekintettel a védelmi övezetek kijelölésére.

Az alábbiakban a terveinkkel kapcsolatos környezetvédelmi programokra utalunk röviden:

- Ivánc belterületétől északkeletre lévő „Halastó” mellett szennyezés nyomai láthatók
- Ivánc szennyvíztisztító-telep és csatornahálózata 1994. dec. 15.-én került átadásra, a rákötések aránya ~ 90 %-os. A szennyvíz-hálózat folyamatosan problémákkal üzemel, a telep hatásfoka nem megfelelő, ennek következménye a szennyvízkutató (régóta Kastélybejárat) környezetében tapasztalható szagterhelés.

Levegőtisztaság védelem

A tervezési területen áthaladó közutakon, elsősorban a Csákánydoroszló-Magyarszombatfa 7451 számú összekötő úton folyamatosan emelkedő mértékű nemzetközi teherforgalom jellemző, amely ellen a védekezés a szűk utca miatt nem lehetséges.

A kommunális eredetű légszennyezés csökkentése a gázhálózatra történő magasabb arányú rákötéssel érhető el.

Állattartó telepekről érkező szagterheléssel kapcsolatban a kedvező fekvés, megfelelő gazdálkodás következtében nincs panasz.

Levegőtisztaság javítása:

- gazdasági területek körül és összekötő utak mentén védőfásítás alkalmazása.

Földvédelem

A Rába kavicsstakarója, valamint a Lugos patak völgye potenciálisan mozgásveszélyes és felszíni szennyeződésre érzékeny területnek számít.

Az itt meglévő erdők védőfunkciója a területek hosszú távú állékonyságát segíti elő.

A mezőgazdasági területek defláció elleni védelmét mezővédő erdősáv rendszerrel szükséges erősíteni. A mezőgazdasági területek túlnyomó hányada magánkézben (sok esetben külföldi tulajdonos) van, az erdősávok telepítéséhez való hozzájárulásuk kérdéses.

Műemlékvédelem

Környezetünk épített részének védelme hozzájárul a térség arculatának megőrzéséhez. A kulturális és építészeti örökségek megőrzése erősíti a térségi kötődést, javítja a környék népességmegtartó erejét a turizmus növekedése által.

A tervezési területen egy *külterületi műemléket* tartanak nyilván:

Út menti bádofeszület

Törzsszám: 7750

Jogállás: Műemléki védelem

Helyrajzi szám: Ivánc 0112/2

Belterületi műemlékek (a műemléki nyilvántartás szerint):

- Római katolikus templom
- Sigray-kastély, lovarda*, park

*Megjegyzés: a lovardát évtizedekkel ezelőtt elbontották, helyén fűtőmű üzemel.

3.6. Üdülés – idegenforgalom, közjóléti tevékenység

Vas Megye és azon belül is az Őrség kitűnő adottságokkal rendelkezik az idegenforgalom és turizmus tekintetében.

Az Árpád-házi királyok az országot védelmező gyepűvonal kialakítását szervezték meg. IV. Henrik 1051. évi támadása után besenyőket és székelyeket telepítettek ide, hogy a magyar őslakossággal együtt védjék a határt az erdővidéken. Az itt lakók a XVII. sz. végéig szabad királyi örállók voltak.

Az őrségi falvak lakói kultúrájukban színes keleti hagyományt, sajátos nyelvezetet, népművészetükben igen sok székely vonást őriznek.

A ma idelátogatók is a közel egy évezrede egy helyben lakó nép kultúrája és csodálatos természeti öröksége vonzza.

Annak ellenére, hogy az Őrség és környezete érintetlensége miatt oly népszerű, szükség van az idelátogatók megfelelő színvonalú, de nem túlzó mértékű tájékoztatására „kiszolgálására”. Ennek szép példái már felfedezhetők tervezési területünk két községében is.

Belterületen az önkormányzatok a település látnivalóiról, történetéről tájékoztató táblákon adnak információkat.

A községekben jelentős a kerékpáros turizmus megjelenése, Ivánc északi határán kanyargó Rábán a viziturizmus egyre nagyobb forgalommal bír. A község észak-

keleti határán lévő Bak-ároknál rendszeresen kikötnek a vizitúrázók, gyermek- és cserkész táborok helye a terület évről-évre.

A tervezési területen áthaladó Dél-dunántúli Kéktúra nagyon népszerű a túrázók körében, a község határon haladnak az Őrség belsejébe a sárga, piros és zöld turistajelzések is.

A megjelenő turistaforgalom számára Turistaházat hoztak létre Ivánc belterületén. Az 1920-as években épült csendőrlaktanyának felújítására a határon átnyúló Magyarország-Ausztria turizmus fejlesztés Phare CBC 2003 program keretében került sor 2005-ben. Az alsó szintet akadálymentesítették a mozgáskorlátozottak vendéglátása érdekében. A jelen kor elvárásainak megfelelő szálláshely 24 ágygyal rendelkezik, tágas kialakítása révén hálósákos turistákkal bővíthető a létszám.

A Viszáki Önkormányzat és Sportegyesület a labdarúgó pálya mellett előzetes egyeztetést követően sátorozó helyet, melegvizet és fürdési lehetőséget biztosít a túrázóknak.

A két község önkormányzata közös emlékhelyet avatott fel 2007. nyarán. Az eltűnt Lugosi falvak és a „Trianoni Békediktátumokat megelőző utolsó felkelés emlékére” emlékoszlopok avatására került sor. Az emlékhely Viszák község területén a Csákánydoroszló – Magyarszombatfai út mentén helyezkedik el.

Ezen a külterületen, erdei környezetben kialakított emlékhelyen kívül csak a Lugos patak völgyében fokozottan védett területen található egy padot, ill. a Rába parton fentebb említett tisztáson helyi fiatalok által készített kunyhó és féltető tekinthető közjóléti létesítménynek.

3.7. Helyi látnivalók, érdekességek

Ivánc

2002. évben Magyarország legvirágosabb települése, 2003-ban az európai nemzetközi megmérettetésen EU bronzdíjban részesült a község a Szlovéniai Konjucében.

A község életét és fejlődését hosszú ideig meghatározó Sigray család örökségének őrzése és ápolása, mindenhol megjelenik a falu életében.

Millenniumi Emlékpark

Ivánci Nemzetőrök Emlékoszlópa

Az 1848-49-es szabadságharc és az ivánci nemzetőrök tiszteletére 2000. évben a falu millenniumi napján emlékoszlopot avattak.

Nepomuki Szent János szobor

1918-ban állíttatta báró Sigray József. A Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal pályázatával újították fel a 180 éves szobrot.

„Cézár”

Sigray gróf legkedvesebb kutyájának életnagyságú bronzszobra, ifj. Vastagh György munkája. A gróf Naplopó nevű lovának bronzszobra még nem került elő, alapja az Amália-ligetben még ma is megtalálható.

„Leányalak kőszobor”

Története ismeretlen. Párja, a fiúalak Szombathelyen a Paragvária utca egyik magánkertjében található.

Helytörténeti Múzeum

A millennium évében egy század eleji községi épületet újítták fel a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium pályázatával. A faluban összegyűjtött értékek, hagyományok tárgyi eszközeit helyezték el a volt közbirtokosi házban.

Sigray-kastély

A község északi részén található Sigray-kastély. Az épületegyüttes ma elmeszociális otthonként működik. A kastélyt a Rába partig nyúló park övezi, amely 1986 óta védelem alatt áll. Legismertebb fája a tulipánfa, valóságos famatuzsálem. Ezenkívül jó néhány kocsányos tölgy, hatalmas méretű fenyők és bükkfák, amerikai vöröstölgy és platánfa is található itt.

Római katolikus templom

Az Árpád-kori román stílusú plébániatemplomot 1910-ben lebontották. Helyébe épült a mai háromhajós új templom 1913-1914-ben, alatta azonos alapterületű alsótemplom is van.

A körmeneti főszolgabíró engedélyt adott gróf Sigray Antalnak a templom építésére. A templom tervezője Hendrich Antal. A templom stílusa: magyaros szecessziós, székelyes elemekkel. Külsőjében hasonlít a Kós Károly tervezte zebegényi templomhoz: méreteiben nagyobb és külső megjelenésében – leginkább főhomlokzatát tekintve – tükörképe annak.

A községben Faluvédő Egyesület, Népdalkör és Sportegyesület működik. A Művészeti Általános Iskola és Óvoda mellett Teleház, Posta működik, az orvosi szakrendelés megoldott.

22 társtelepüléssel együtt az Őriszentpéteri Kistérség tagja, azonban szeretne változtatni jelenlegi kistérségi besorolásán, ugyanis kialakult kapcsolatai elsősorban Körmenhez fűzik.

Viszák

A 292 lakosú kisközségben műemléket nem találunk. Építészeti különlegesség a helyi lakosság által épített *református-evangélikus templom* a falu főutcája mentén. A falu katolikus templomának közelében egy magánház udvarán *szoborkiállítás* tekinthető meg. A régi *Böhm malomépület*ben jelenleg fűrészsüzem működik, állapota jónak mondható. A malom felső szintjén még megtalálhatók az eredeti berendezések, egy hely-, és ipartörténeti múzeum kialakítása is tervben van. Szá-

zad elején épített és azóta folyamatosan üzemelő *pálinkafőző* is gazdagítja a község látnivalóinak sorát.

A községben 16 éve Asszonykórus, Faluszépítő Egyesület és Sportegyesület működik. A helyi általános iskolának jelenleg 10 tanulója van.

1990 óta Pankasz-Kisrákos községekkel közös jegyzőséget működtetnek Pankaszon.

A község helyi rendezvényeivel is a turizmus fellendülését próbálja elősegíteni: Minden évben július utolsó szombatján rendezik a hagyományos falunapot, augusztus 20-án „a falu búcsúját”. A farsang idején rendezik a hagyományos rönkhúzást, ahol álmenyasszony és álvőlegény fogad egymásnak örök hűséget.

A település Ivánchoz hasonlóan az Őriszentpéteri Kistérség tagja

4. FEJLESZTÉSI TERV

A fejlesztési terv elsősorban az erdőterülethez, az erdészeti ágazathoz köthető fejlesztési lehetőségeket tárja fel, ám ezek mellett számba veszi mindazon turisztikai vonzerőt, amely a helyben élőket és a térséget felkeresőket szolgálják.

A tervben foglaltak nem csak az elkövetkező egy-két év beruházási elképzeléseit fogalmazzák meg, hanem egy olyan 8-10 évre szóló programot tartalmaz, amelyek megvalósulása esetén a térséget felkeresők kulturált kiszolgálása, szabadidejének erdős környezetben történő eltöltése színvonalasan biztosított lesz.

A tervben a teljességre törekedve olyan fejlesztések is szerepelnek, amelyeket nem lehet erdészeti alapokból finanszírozni. Ilyen esetekben az 7. *fejezetben* leírtak legyenek az irányadók.

A fejlesztéssel érintett területek az állami tulajdonon kívül magán tulajdont is érintenek. Erdőterület vonatkozásában a tervezett közjóléti létesítmények által elfoglalt terület az *Erdők megoszlása tulajdonforma szerint* című térképlap és a *Tervtérkép* c. térképlap összevetésével állapítható meg.

Tervünk olyan átfogó erdészeti térségfejlesztési terv, amely középtávra összegyűjti a tervezett erdészeti közjóléti- és egyéb turisztikai beruházásokat, megadja azok leírását, jelen árakon kalkulált költségbecslését. A nagyobb beruházások támogatásához kiviteli tervre lesz szükség. Ezek kötelező melléklete a hivatalos ingatlan-nyilvántartási térkép és az érintett földrészletek Tulajdoni lap másolatai. A pályázatokat a tulajdonosokon kívül mások is benyújthatják (pl. önkormányzat). Az utóbbi esetben nagyon lényeges, hogy a tulajdonosok egyetértő nyilatkozata csatolva legyen a pályázatokhoz.

A Megbízóval egyetértésben tervünkhöz nem mellékelünk Tulajdoni lap másolatokat (a kastélypark kivételével), hiszen azok csupán a jelenlegi tulajdonviszonyokat mutatják, a kiadástól számított 90 napon túl végrehajtandó beruházások esetében már nem érvényesek.

4.1. Területfelhasználási terv

A területfelhasználási terv alapját az érintett települések településrendezési tervei, a kistérség területfejlesztési koncepciója és programja, Vas megye Területfejlesztési Programja és az Országos Területrendezési Terv (2003. évi XXVI. törvény) adja, továbbá figyelembe veszi az Őrségi Nemzeti Park célkitűzéseit és irányelveit, nem utolsósorban az önkormányzatok és a Szombathelyi Erdészet ZRt. konkrét és egyeztetett elképzeléseit.

A magasabb rendű tervfajta a táj természeti adottságainak hosszú távú megőrzését, illetve annak gazdagítását irányozzák elő. Ezzel összefüggésben az erdőterületek megtartásának elsődlegességét hangsúlyozzák. A meredek vízerosítással érintett területeken talajvédelmi erdőtelepítést, a mezőgazdasági területek defláció elleni védelmére védőerdősáv-rendszer létesítését - mint távlati erdőtelepítést

- szorgalmazták. A hófúvás megakadályozására az utak mellé műtárgyvédelmi erdősáv telepítést javasolnak.

A változatos domborzati viszonyok többféle területhasználatot tesznek lehetővé, ez jellemzője is a tájnak. Felhagyott mezőgazdasági területek nem gyakoriak a tervezési területünkön, az országos átlagot jóval meghaladó erdősültséggel rendelkező területen az erdőtelepítési lehetőség nem számottevő.

A felsorolt igények szem előtt tartásával tervünk fasorok, erdősávok telepítési szükségességét fogalmazza meg és tárja fel lehetőségeit.

A meglévő közjóléti létesítmények és történelmi emlékhelyek fejlesztési javaslatait, továbbá újak létesítési elképzeléseit a 4.3. *fejezetben* ismertetjük, a kastélypark fejlesztésével a 6. *fejezet* foglalkozik.

Az erdészeti térségfejlesztési tervben szereplő területfelhasználási kategóriák térbeni elhelyezését a **Tervtérkép c. térképlapunk** tartalmazza a helyi megnevezésükkel együtt.

A természetes környezet és az évszázados hagyományok iránti fokozódó turisztikai érdeklődést a községek belterületeihez kapcsolva, koncentrálni javasoljuk ki-elégíteni. Feltárási nyomvonalak mentén láncszerűen fűzzük fel a látnivalókat, a látogatók irányításával mentesíthető a tágabb (természeti értékekben esetenként gazdagabb) környezet, összefüggő erdőfoltok a további terheléstől.

4.2. Közjóléti feltárás terve

4.2.1. Gépkocsis közlekedés

A megye egyik legfontosabb közlekedési útvonala, a 8. sz. főközlekedési út Iváncától mintegy 3 km távolságban, Csákánydoroszlón áthaladva, annak északi oldalán érhető el.

A tervezési területet három részre tagolja a községek főútvonalait adó 7451 j Magyarszombatfa – Csákánydoroszló ök. út ill. ebből Pankasz irányába leágazó 7449 j ök. út.

A tervezési területet tervezett gyorsforgalmi utak nem érintik. A megye közlekedésfejlesztési tervében szerepel a Rábagyarmat – Ivánc összekötő út megépítése, de ez a Hegyhátszentmárton mellett húzódó mély völgy átszelése miatt nem reális, csak túraútként képzelhető el.

Az erdők védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény szabályozza az erdészeti magánutak közcélú használatát. E szerint az ilyen jellegű használatot az erdőkezelő is szabályozhatja a saját gazdasági, erdővédelmi érdekei alapján.

Általánosságban megállapítható, hogy az erdészeti feltáró utak közcélú gépkocsis használata gazdasági, környezetvédelmi, természetvédelmi okok miatt nem kívánatos, egyben ellentétes a gyalogos és kerékpáros túrázók érdekeivel. Annak ellenére, hogy az erdőgazdaság példamutató módon építi meg és tartja karban

feltáróút hálózatát, az erdészeti feltáró utak paraméterei elmaradnak a közutakétól, ebből adódóan a rajtuk történő közlekedés lényegesen balesetveszélyesebb. Az erdőkezelők többsége jelenleg sorompóval akadályozza meg ill. táblával jelzi az erdőterületre gépkocsival történő behajtás lehetőségét. Ezen a gyakorlaton tervünk nem kíván változtatni, azaz mi sem támogatjuk erdészeti feltáró utakon a gazdálkodással összefüggő gépjárműves közlekedésen kívüli gépkocsis forgalmat.

4.2.2. Kerékpáros közlekedés fejlesztése

Az idegenforgalom és az ökoturizmus szempontjából elsőrendű fontosságú a térség és egyben a tervezési terület kerékpárút hálózatának fejlesztése.

A Megyei Rendezési Terv kerékpáros útvonal kialakítását javasolja mind a 7451 j ök. úton Óriszentpéter irányában, mind a 74173 j bekötőúton Hegyhátszentmárton irányában. Ez utóbbi Ivánc község Településrendezési Tervében kerékpározható útként lett feltüntetve (amely kerékpárbarát közútként értelmezhető).

A 7451 j ök. út jelentős forgalma ill. - Ivánc településszerkezetéből adódóan - szűk keresztmetszete miatt erősen balesetveszélyesnek mondható. A község rendezési tervében a kerékpározható útvonalat az ök úttal párhuzamos Thököly Imre utcába tereli, majd a település déli részén visszavezeti az ök útra. Véleményünk szerint ezzel a forgalom-irányítással a főúton bonyolódó kerékpáros forgalmat csak csökkenteni lehet, mivel főút rövidebb és csak e nyomvonal mentén található (jelenleg) szolgáltatások.

Kerékpárbarát közútnak tekintjük az előbb említett 7451 j ök. utat ill. Viszákon át Pankaszra haladó 7449 j utat is gyér forgalma miatt.

Fejlesztési tervünk ezek figyelembevételével foglalkozik a területfejlesztéssel ill. ezekhez kapcsolódóan bővítené önálló „kerékpárúttal” (kerékpározható erdei út zúzalékterítéses burkolattal) az utak hálózatát. A „kerékpárutat” Viszák belterületétől nyugatra a Lugosi falvak emlékhelyéig tervezzük kialakítani, a történelmi múlttal rendelkező Templomi út (Viszák 0129, 092 hrsz) fejlesztésével.

3 m szélességű, zúzalékterítéses út kialakítását javasoljuk a 7451 sz. közúttól Viszák belterületéig 2.900 fm hosszúságban.

A javított út mentén az árok profilját ki kell alakítani (sok helyen mindkét oldalon fellelhető a feltöltődött árok) és elengedhetetlen a rendszeres tisztítása a megfelelő víztelenítés miatt. Az úton kialakult iszapos gödröket ki kell tisztítani és fel kell tölteni. A keresztező földutakhoz a megfelelő víztelenítés érdekében áttereszetre van szükség.

A fasort az út két oldalára (sortáv ~ 12 m, tőtáv ~ 10 m) telepítették. A fasor nyugati szakaszát (860 fm hosszúságú) kislevelű hárs mellett akác, magas kőris és korai juhar képezi. A fasor déli oldalát a szomszédos villanyvezeték miatt erősen visszavágták, több helyen eltorzult koronák alakultak ki. A hársfák egészségi állapota változó, de az egyedek nagyobb részén koronarészek ill. csúcsszáradás figyelhető meg. Sajnos sok helyen a fákat legyengítő, súlyos esetben elpusztító fagyöngy is megjelent a fák koronájában. Ezen a szakaszon a meglevő fasor

egyedei közé, azok pótlására, egy-egy kislevelű hárs szabadgyökérzetű suháng (törzskerület 8-12 cm) telepítését javasoljuk (170 db).

A belterület határától az út és a villanypászta keresztezéséig (keleti szakasz 1.540 fm) elsősorban akác, helyenként 10 m-enként ültetett kocsányos tölgy, ezüst juhar, gyertyán jellemző.

Szép fasor kialakítása és az út gyorsabb száradása érdekében a feltört cserjéket ki kell irtani (700 m^2), a besűrűsödött lombos fákat a tervezett tőtávnak megfelelő rendszerben meg kell ritkítani. Az út ezen szakaszán 50 db szabadgyökérzetű suháng (kislevelű hárs) telepítése szükséges.

A Templomi úton végighaladva Viszák belterületét érik el a látogatók ahol kisebb körutat megtéve a falu jellegzetes szerkezete, helyi látványosságai fedezhetők fel. A látogatók eligazítására egy térképes tájékoztató tábla elhelyezést javasoljuk a faluközpontba egyik oldalán Viszák, másik oldalán a környék nevezetességeit feltüntető térkép ábrázolásával és rövid leírásával. A belterületen történő eligazodásra irányítótáblák elhelyezése is szükséges (5 db). A belterületet déli irányba elhagyva kb. 1200 m megtétele után érhetjük el a kelet-nyugati irányba kiépített erdészeti főfeltárási utat, amelyen visszatérhetünk az Őriszentpéteri útra. A Lugosi emlékhelytől kiindulva a fentebb leírt útvonalon haladva kb. 10 km megtétele után érhetünk vissza az emlékhelyhez. A körtúra nyomvonalát kifestéssel javasoljuk jelölni.

Ivác község önkormányzati tervei között szerepel az egykori Mise út felújítása, amely biztosítaná a közvetlen kapcsolatot Felsőmaráccal a kerékpáros és gyalogosforgalom számára.

Az út a két belterület közötti legrövidebb nyomvonalon halad, a terepviszonyokból adódóan a közlekedőknek jelentős szintkülönbségeket kell legyőzniük. A belterülettől a községhatárig terjedő útszakasz (1500 fm) stabilizálását javasoljuk (a felsőmarácsi útszakaszt korábban stabilizálták).

Ivác község lakosságának és látogatóinak a szabadstrandhoz vezető önkormányzati út felújítása is kiemelt fontosságú. A leromló állapotú közjóléti berendezésekkel ellátott folyóparti terület jelenleg egy nagyon rosszul járható meredek kövezéssel „javított” földúton érhető el. A közjóléti feltárás részeként a belterület határától a szabadstrand tisztásáig a megközelítő út (720 fm) stabilizálását javasoljuk úttükör képzését követő nagy szemeloszlású zúzott kavics réteg terítésével.

Mindkét utóbbi útszakasz helyenként nagyon meredek vonalvezetésű. Az útszerkezet stabilitása miatt nagy szemeloszlású (legfelső réteg min. Z20/40) zúzottkavics út kialakítása szükséges, gondos tömörítéssel. 20 méterenként vízelvezetőket kell elhelyezni a meredek szakaszokon és vízelvezető árokrendszert kell kialakítani. Gondoskodni kell a vízelvezető rendszer rendszeres tisztításáról és karbantartásáról!

4.2.3. Gyalogos túraútvonalak

Ivanc község nyugati határán a Lugos-patak völgyében haladó Dél-dunántúli kék turistajelzés Nádasdon keresztül érkezik a Rába völgyébe, Ivanc község belterületén átvágva a „szertelepülésekig” vezet. A belterületet ugyanezen a nyomvonalon közelíti meg a sárga jelzés, amely Magyarlak és Hegyhátszentjakab között szeli át a vidéket. A tervezési terület délnyugati sarkát közelíti meg a pirossal jelzett Szent Imre vándorút, amely Szentgotthárd és Zalalövő városait is felkeresi. Ugyancsak a délnyugati sarkot vágja át a zöld turistajelzés, amely Szentgotthárd és Gödörháza között vezet.

A turistautak a tervezési terület nyugati, délnyugati sarkát tájrák fel elsősorban, mivel ott található a legnagyobb összefüggő erdők.

Új nyomvonalat két területen szeretnénk kijelölni:

- Ivanc belterületén ill. környezetében a Sigray emlékek bemutatására a két körből álló Sigray körtúrát:
 - o Rába-ártéri körtúra
 - o Kilátó körtúra
- Lugosi emlékhely (kerékpáros-gyalogos) körtúra Viszák belterületének érintésével

Sigray körtúra

A Sigray család óriási szerepet töltött be a vidék és elsősorban Ivanc község életében. A család még fennmaradt, természeti értéket jelentő és épített emlékeit két rövidebb körtúrával szeretnénk bemutatni.

A körtúrákat látogatók több pontból is indulhatnak, azonban az Őrség kapuja elnevezéshez méltó kiindulópont a közút mellett található Sigray kastélypark keleti főbejárata (kőkapu). Itt az Őrséget és annak természeti értékeit röviden bemutató térképes tájékoztató táblát helyezett el a Nemzeti Park. A keleti (jelenleg lezárt) kapu előtt néhány gépjármű számára megfelelő parkolófelület található.

Jelenleg kellemetlen a közeli szennyvíztisztító telepről érezhető szag. A műszaki problémából adódó szagterhelés megoldható, orvoslásán a helyi Önkormányzat dolgozik. A keleti kapu, mint a körtúrák javasolt kiindulópontjával és környezetének fejlesztésével a 6. fejezetben foglalkozunk részletesen.

4.2.3.1. Rába-ártéri körtúra

Keleti kapu – Amália-liget – Lakodalmás-rét megkerülése – Sigray emlékfá – Amália-liget

Hossza: 1900 fm

A Keleti kapu megnyitását követően innen is látogatható lesz az Amália-liget és a Rába-partig húzódó gyönyörű terület. A régi kocsút nyomvonalán elindulva már kb. 100 m után el kell kanyarodnunk nyugati irányba ahol sajnos csak a kerítés mentén tudjuk megközelíteni a meredek oldalon levő erdőterületet. Az ösvényen érhető el az Amália ligeti irodalmi emlékhely, amelytől kiindulva körutat tehetünk meg a Lakodalmás-rétet megkerülve a Rába partra.

A Lakodalmas-rétet övező erdőrészek egzotikus fái a hajdani parkkialakítás emlékei. Kanadai tsugák, simafenyők, andalúziai jegenyefenyők mellett mocsár- és vöröstölgyek szép példányai (Ivánc 30PK₁; PK₂) keretezik a tisztást. Az erdőszegélyt magaskórós növények (a kaszált területen túl) és sűrű cserjeszint alkotja, amely rontja a látképet. Az állományszegélyen és az idős fák alatt cserjeirtást javasolunk végrehajtani (1.000 m²).

A Lakodalmas-rét keleti szegélyének látképe

A hagyomány szerint itt a Rába kanyarulatában lehetett a Sigray-faként ismert és hosszú ideig gondosan ápoltságú hatalmas méretű fekete nyár. A korabeli leírások alapján a Rába alámosásának is következménye volt a fa pusztulása, ebből következik, hogy partszálon állhatott. Amennyiben a kutatások nem határoznak meg más helyszínt a Sigray-émlékfa ültetésére, itt egy nagyméretű fekete nyár sorfa ültetését javasoljuk. Az emlékfa környezetét tisztítsák meg a cserjéktől (cserjeirtás 1.000 m²). Az emlékfa mellé egy tájékoztató tábla elhelyezését javasoljuk, amely a Sigray-émlékfa történetén túl bemutatja a környező erdők, rét növényállományát, természeti értékeit. Az emlékfa környezetébe 2 db asztal-pad garnitúra elhelyezését javasoljuk, amelyekről közvetlenül ráláthatunk a cserjeirtást követően a folyóra.

A körút a Lakodalmas-rét nyugati oldalát is szegélyező PK₁ erdőrészletben kanyarodik vissza az Amália-ligetbe. Ezen a szakaszon cserjeirtást (800 m²) követően 1,5 m szélességű ösvény képzését (400 fm) javasolunk az Amália-liget határát jelentő vízfolyásig. Az Amália-liget és a kastélypark fejlesztésével részletesen a 6. fejezetben foglalkozunk.

A vízfolyáson kisméretű fahídon juthatunk át a ligetbe, amelyben egy kisebb platón kialakított pihenőhelyről nagyszerű kilátás nyílik a Rába-síkra. Innen rövid sétával az eredeti sétaút felújításával juthatunk vissza az irodalmi emlékhelyre.

Az emlékhelyről utunk visszavezethet a Keleti kapuhoz, illetve fel lehet jutni az egykori sétaút felújított nyomvonalán a kastélyparkba. Itt a park látogatásán kívül megtekinthető lesz a kastély kápolnájában kialakítandó helytörténeti és kastélytörténeti kiállítás, valamint a park területén lévő ma is működőképes, agrártörténeti értéket képező fűtött üvegházak.

4.2.3.2. Kilátó körtúra

Keleti kapu – Sigray híd – Juharfa sor – Kilátó pont – Belterület – Keleti kapu
Hossza: 4.600 m

A körtúra néhány pontján a legfrekvenciáltabb helyeken (Keleti kapu, Turistaszállás, Nagytemplom – itt a leromlott állapotú tábla felújításával) kétoldalas térképes tájékoztató tábla elhelyezése célszerű a község ill. Ivánc környékén található látnivalók feltüntetésével.

A Keleti kaputól a közút mentén a belterület felé elindulva kb. 200 métert követően elérjük a gróf által épített híd maradványait. A híd betonpillérei stabilan állnak, felépítménye nincsen. A hídpillérekre 1,2 m szélességű 7 m hosszúságú gyalogközlekedésre alkalmas, korláttal ellátott fahíd építését javasoljuk. Ennek megépítéséhez részletes kiviteli terv és építési engedély szükséges.

A közút mellé Sigray körtúra felirattal ellátott irányító tábla elhelyezését javasoljuk. A híd környezetében és a patak mentén oszlopméretű gledicsiák, nyugati tuják, kocsányos tölgyek, mézgás égerek találhatók. Ezen a területen (híd környezete és a patak nyugati partjától a közútig) cserjék visszaszorítását (800 m²) és rendszeres kaszálást (kb. 2.000 m²) javasoljuk elvégezni (Ivánc 03 hrsz.). A környéken található hulladék összegyűjtését feltétlenül el kell végezni.

A hídon átkelve ma is használt földúton kb. 600 m megtétele után érjük el a gróf által az 1930-as években telepített fasort.

A juharfasor

A gróf lánya (gróf Sigray Margit) számára építtette a belterülettől északra található istállókat és majort (jelenleg magántulajdonban van). A fasort a majortól

induló, egyenes vonalban délnyugati irányba haladó földút (Ivánc 022 út) mentén telepítették 1.200 fm hosszúságban. A fasor elsősorban korai juharból áll, de elszórva találunk benne magas kőris, vörös tölgy és akác egyedeket is. Az út mindkét oldalán 1-1 sor juhart ültettek 12 m távolságra, a sorban az egyedek tőtávolsága 10 m. A korai juharok általában szép egészséges koronával rendelkeznek. Az eredeti hálózat egyedeinek kb. 70 %-a található meg.

A fasor mentén felverődött a bodza és egyéb cserjék mellett az akác. A sor déli részén több helyen a juhar újulata nőtt bele az idős fák koronájába.

A major közelébe eső kb. 200 m hosszúságú északi szakaszon, a külföldi tulajdonos a fasor belső oldalát rendszeresen kaszáltatja. Ettől délre a fasor alatt felnőtt és az utat benőtt cserjék miatt az egykor versenylovak futtatására használt út nem járható, a fasor inkább erdősávhoz hasonlítható.

Az út teljes szélességében és a fasor koronaszélességéig a teljes területet meg kell tisztítani a felverődött cserjéktől, sarjaktól (1,4 ha).

A hiányzó fákat, amennyiben lehetséges a helyén felverődött juharokból tőkiválasztással (ragaszkodva az eredeti hálózathoz), ill. nagyméretű, egyedi védelemmel ellátott szaporítóanyaggal pótolják (70 db korai juhar szabadgyökerzetű suháng).

A földút déli (fasorral már nem szegélyezett) szakaszát sűrű gyöngyvessző borítja 250 m hosszúságban, a meglévő turistautakig. Ennek az útszakasznak ill. a teljes fasor területén gondoskodni kell a rendszeres kaszálásról 1,6 hektáros területen.

A fasor mentén 2 db asztal-pad garnitúra elhelyezését javasoljuk. A fasortól délre a Kilátó pihenőként nevezett pontból szép kilátás nyílik a község belterületére, a nyugati irányba az Alpok nyúlványaira és északra a Rába völgyére. Itt egy kissé megemelt (padlószint 1 m-en) védőházikó (Mellékletek között: V/3-14 kötet-számmal) kialakítását tervezzük, amely ellátná az esőbeálló és a kilátó szerepét együttesen. A megemelt védőházikó lábait terméskő borítással vagy föld felkupascolásával boríthatják. A védőházikó mellé 2 db asztal-pad garnitúra elhelyezését javasoljuk.

A kilátótól délre húzódó kék és sárga turistautak mellé egy irányító tábla elhelyezését javasoljuk Kilátó pihenő - Sigray fasor felirattal.

A környező földek gazdálkodói számára tudatosítani kell, hogy a fasorral szegélyezett földúton gépjárművel, munkagéppel továbbra sem közlekedjenek.

A körút a meglévő kék és sárga turistaút mentén visszavezet a belterületre, ahol a község műemlékeit (Római katolikus templom, Kastély és parkja) és látnivalóit (plébánia, Millenniumi emlékpark, stb.) kereshetik fel az érdeklődők.

4.3. Közjóléti létesítmények

4.3.1. *Lugosi emlékhely*

hrs.: Viszák 160 C (gyep)

A 7451 sz. közút mentén található emlékhelyen Ivánc és Viszák közösségeinek összefogásával már történtek lépések, azonban további fejlesztésekre van szükség, hogy a történelmi múlt emlékének megőrzésén túl közjóléti célokat is szolgáljon a terület.

Történelmi múlt

Lugos története az Árpádok koráig nyúlik vissza. 1181-ben III. Béla király az ország határvidékén fekvő Lugos birtokot a Gatal nemzetségbeli Gergelynek adományozta.

Gatal nembeli „Nagy” Gergely és utódai, az ivánci Ajakasok, a Lugos-patak völgyében 7 falut alapítottak: Németlugost (Németfalu), Szentmártonfalvát, Lugosvásárhelyt, Miskefalvát, Cenkmolnát, Alsólugost és Felsőlugost.

A virágzó állapotnak a törökök 1588. évi támadása vetett véget. A lakosok elmenekültek, az elpusztított falvak helyét erdő verte fel. Az elnéptelenedett Lugos-völgyében a hódoltság végéig (1690) csak Szentmártonban a templom körül sikerült néhány családnak újból meggyökereznie.

A török kiűzése után az új földesurak, a Sigrayak, megpróbálták életre kelteni a pusztává lett településeket. Erőfeszítéseik nyomán Viszák újból benépesült, Németfalu és Lugos pedig az ivánci uradalom majorjai lettek. Az itteni major szarvasmarha- és juhállományának ellátására a Lugos-völgye hatalmas területű erdei legelői szolgáltak. Később az országút mellett épített csárdájáról lett ismert Lugos.

A szabadságharc leverése után, 1849-ben több viszáki férfit évekre börtönbe vettek. A vád szerint Lugoson a megszállók bevonulása idején, 1848 karácsonyán az ő ellenállásuk két császári katona életét követelte. A nyomozás során a hatóságok a major területét is felásatták.

A századforduló táján érte el lélekszám a tetőpontot, közel ötvenen éltek itt, a korcsmáros, a majorgazda, a két béres, a három ostoros, a gulyás, a szénégető és családjaik.

1922 nyarán a gróf Sigray Antal által támogatott nyugat-magyarországi felkelők „déli csoportja” itt gyülekezett és innen indult az Ausztriához csatolt területekre. A csapatot Apáthy László százados, a Lajtabánság kormányzótanács volt elnöke vezette.

A kommunista rendszer uralomra kerülése után megkezdődő változások a „külső-területi lakóhelyek” megszüntetését hozták. 1950-ben az akkori politikai gyakorlatnak megfelelően a majort végleg felszámolták a hatóságok.

Jelenlegi állapot

Az emlékhely a gróf által alapított néhány házból álló majornak a helyén található, amelyet az 1950-es években számoltak fel. Az emlékhely avatóünnepségén két olyan személy is részt vett, akik korábban itt éltek.

A középkori falvak ettől északnyugatra a Lugos-patak partján helyezkedtek el. Azon a területen az erdőállomány alatt, felszíni forma már nem található, amely az itt lakókra utalna. Régészeti feltárása csak részben történt meg.

A Viszák 160 hrsz.-ú földrészlet c alrészletét a Lugosi emlékhely Meglévő állapot című térképén ábrázoltuk. A 6 db vadgesztenyét még az itt lakók ültették. A vadgesztenyék állapota változó. A közúttól legtávolabb eső fa állapota a legrosszabb, töve, törzse nagyrészt elkorhadt.

A fák közelében található hajdani kutat rejtő gödör, amely jelenleg ideiglenes korláttal van lezárva.

A Lugosi falvak emlékét ugyancsak ideiglenesen elhelyezett, felkoszorúzott ágasfa őrzi. A falvak rövid történetét kisméretű tábla ismerteti. A fegyveres felkelés emlékét 2007. július 21-én felavatott kopjafa és emléktábla őrzi.

A felkelés emlékét őrző kopjafa és emléktábla

A területen egyéb közjóléti létesítmény nem található. Az avatási ünnepségre mobil asztal-pad garnitúrákat helyeztek el a gesztenyefák árnyékában. A helyi erdészeti települések kérésére időszakonként kaszálja a területet.

Fejlesztési terv

Az emlékhelynél egy külterületi központi közjóléti létesítményt szeretnének létrehozni, amely fejlesztéséhez a közlekedési hálózat fejlesztése is kapcsolódik.

Észak-déli irányú megközelítése (kerékpár, gépjármű) az alacsony forgalmú kerékpározható közúton történhet. A közút mellett irányító tábla elhelyezését javasoljuk.

A 160 c alrészlet keleti oldalán található jelenleg gyöngyvesszővel borított területen parkoló kialakítását tervezzük a tájra jellemző folyami kavicsréteg terítésével. A parkoló 500 m²-es területén a lágyszárú kaszálását követően a felső humuszréteg eltávolítására, tükörképzésre van szükség 20 cm vastagságban. A tükörbe 15-20 cm vastagságú durva (Ø 30 mm felett) kavicsréteg terítését, tömörítését követően 5-8 cm vastagságban osztályozott (Ø 30 mm alatt) vagy zúzott folyami kavicsréteg terítését javasoljuk.

Az emlékhely területére nem kívánatos a gépjárművek bejutása, ezért 62 fm hosszúságban 1 méterenként, 2 m hosszúságú 1 méter mélyre beásott cölöpsorral kerítsék le a parkolásra kijelölt területet. A terület kaszálását végző munkagép zárható sorompón át juthat be a területre.

A gesztenyék alatt és az emlékoszlopok környezetében közjóléti berendezések elhelyezése szükséges:

- Térképes tájékoztató tábla (egyik oldal Őrség és főbb látnivalói, másik oldal a tervezési terület főbb látnivalói, Lugosi falvak története)
- 1 db pihenő házikó
- 5 db asztal-pad garnitúra
- 1 db tűzrakóhely ültuskókkal (tűzoltó homok biztosításával)
- 2 db hulladékgyűjtő (gyűjtőzsákos)

A terület nyugati oldalán az emlékoszlopoktól elkülönülten kisebb játszóterület kialakítását javasoljuk, egyszerű, rusztikus, a vidék népi motívumait viselő játsszóeszközök elhelyezésével:

- 1 db mászóka
- 1 db mérleghinta
- 1 db rönkvár

A játszóterület és az emlékhely között levő megközelítően sík terület focipályaként használható. Rögzített kapuk elhelyezését nem tervezzük. Az emlékhely és a labdapálya között egy kb. 1,5 m mélységű gödör alakult ki, amelynek megszüntetése megoldható a parkoló építése során kiemelt humuszréteg terítésével, tereprendezéssel.

A Lugosi falvak emlékét őrző ágas fának helyére fából faragott emlékoszlop elhelyezését javasoljuk, amely jellegében és volumenében a felkelés emlékoszlopához illeszkedik.

A régi kút fölé egy fából készített jelképes kútszerkezet kerüljön, amely egyben a kút mélységéből adódó balesetveszélyt is megszünteti.

A meglevő gesztenyesor közúttól legtávolabb álló példányát balesetvédelmi szempontok miatt tuskóirtásos kivágásra tervezzük, pótlása vadgesztenye sorfával történjen. A területet határoló akácsáv (0,25 ha) tuskóirtásos kitermelését követően fasor telepítését tervezzük. Ez a templomi utat szegélyező fasorhoz hasonlóan 48 db kislevelű hársból, egy és két sorból álló, keretező fasor legyen. Az eltérő funkciójú területrészek (emlékhely, labdapálya, játszórét) jelképes elkülönítése érdekében bükkök (6 db) telepítését javasoljuk. Az emlékhelyek köré félkörben 6 db kocsányos tölgyet javasolunk ültetni, amely a Lugosi falvak 6 elfeledett települését jelképezi. Az emlékhelyen tervezett növényültetést – a jelenleg is rendszeresen megtartott ünnepek miatt – burkolt gyökerű sorfa minőségű szaporítóanyaggal javasoljuk elvégezni. Így biztosítható legrövidebb időn belül a növényállomány dekoratív megjelenése.

A terület rendszeres kaszálása szükséges. Évente 5 alkalommal, a megközelítően 1 hektáros területet kaszálógéppel, kézi kaszálással kiegészítve le kell kaszálni. A területen elhelyezett hulladékgyűjtőket rendszeresen ellenőrizni és szükség szerint üríteni kell.

4.3.2. Aradi vértanúk emlékhelye

hrsz.: Ivánc 0235 a (erdő)

A Vas megyei Rátót községben (Széll Kálmán kastélyban) sokat vendégeskedő Deák Ferenc – a szájhagyomány szerint – 13 tölgyfát ültetett a Lahn patak mentén az aradi vértanúk emlékére.

Ezeknek a fának a makkját gyűjtötték össze a vasi erdészek 1996-ban és telepítették az Aradi Vértanúk Emlék Erdejét (Ivánc 7 F).

Ennek emlékét őrzi az út mellett elhelyezett kopjafa, amelynél az Erdészeti Egyesület tagjai minden évben megemlékeznek a vértanúkról.

Az Aradi Vértanúk Emlékoszlopa az Ivánc 7F erdőrészlet szegélyén

A kopjafa jelölésére egy irányító tábla elhelyezését javasoljuk a közút mellé, ami felhívja az erre járó autósok, kerékpárosok figyelmét az emlékhelyre. Rövid ismertetést tartalmazó tájékoztató tábla elhelyezését javasoljuk az emlékoszlop közelében. A kopjafa környezetének rendszeresen kaszálása (évente ötször, 200 m²) szükséges. Gondot kell fordítani az emlékhely közelében levő tölgyek rendszeres vizsgálatára, szükség esetén a száraz koronarészek eltávolítására.

4.3.3. Szabadstrand

hrsz.: Ivánc 082/21

A Rába parton lévő földterület a falubelieknek hagyományosan a fürdőzési lehetőséget jelenti. Korábban helyi fiatalok egy csoportja kis faházikót, féltetőt, WC-t épített ide.

A Rába-parton levő tisztás az elhanyagolt építményekkel

Napjainkban is gyakran megállnak itt a vizitúrázók annak ellenére, hogy ezen a szakaszon nagyon magas partfal övezi a Rábát. Szokáson alapuló kikötőhely, amelynél minden évben cserkészcsoporthoz táboroznak.

Közkedveltségének oka: - a közelben található forrás, amely egész évben ivóvizet biztosít és a közel 1 hektár nagyságú sík gyepes terület, amelyet most is rendszeresen kaszálnak.

A belterületről a szabadstrandra vezető út (Ivánc 079 út és 082/21 gyep földrészeleken) nagyon rossz minőségű, keskeny földút, amelyet időnként törmelékhor-dással javítottak, de jelenleg is nagyon rosszul járható. A keskeny mélyútban a víz szabadon folyik le, állandóan kimosva az utat.

Az utat környező erdők magántulajdonban vannak, itt távlati elképzelésként a strandra épülő, kiskertes üdülőterület kialakítása fogalmazódott meg már évekkkel ezelőtt. Az üdülőterület kialakulása nem indult meg.

Egy civil szervezet vizitúra kikötő tervezését és kiépítését ígérte erre a területre a helyi Önkormányzatnak, ennek részletei még nem ismertek. A Rendezési Terv a 082/22 hrsz-ú földrészletet területet jelöli meg tervezett vizitúra kikötőként Ivánc község határon belül. A Rábavölgyi Komplex Vízgazdálkodási Programban nem szerepel kikötő létrehozása Ivánc közigazgatási területén.

Jelen tervben közjóléti létesítményként, kiránduló célpontként való fejlesztését tervezzük a községet felkereső turisták számára.

A tisztás északkeleti sarkában az út mellé jelöljük ki a parkolót, hogy minél távolabb parkoljanak a folyóvíztől a gépjárművek.

A tisztás szélében az erdő alatt 3 db asztal-pad garnitúra, 2 db gyűjtőzsákos hulladékgyűjtő elhelyezését javasoljuk. A padok közelében egy pihenő házika és egy kiépített ülőtuskókkal ellátott tűzrakóhely építése javasolt.

A közjóléti berendezések mellett egy térképes tájékoztató táblát helyezzenek el a környék látnivalóinak és a Rába folyó és környezetének legfontosabb tudnivalóinak feltüntetésével. Mintegy 0,8 ha terület rendszeres kaszálását szükséges elvégezni.

A terület mellett található állandó vízü forrást korábban befoglalták talán a tisztáson lévő építmények építői (085/2 hrsz.). A forrásfoglalás fejlesztését látjuk szükségesnek. Tájbailló, esztétikus és nem túlzó mértékű kiépítést javaslunk. A foglalás kockázata a jelenlegi csekély vízhozam apadása esetleges megszűnése lehet, ezért vízügyi szakemberek véleményét kell kikérni a műszaki munkálatok megkezdése előtt. Hazánk területén lévő valamennyi forrás ex lege védett ezért a természetvédelmi hatóság hozzájárulását szükséges beszerezni.

A forrás megközelítése érdekében a Bak-árok mindkét oldalára 5-5 m hosszúságú doronglépcső kialakítását javasoljuk.

4.4. Hófogó erdősávok telepítése

Az erdősávok legfontosabb szerepe a területen uralkodó szelek sebességének lecsökkentésében van. A többi kedvező hatás a szélmérséklésnek köszönhető.

A légtömegek mozgásában, áramlási viszonyaiban bekövetkező változás a csapadékvizonyok, ezáltal hóeloszlás módosulását eredményezik.

Erdősáv nélkül a szél a hulló ill. lehullott havat a mélyedésekben útbevágásokban felhalmozza, míg a szántóterületek hótakaró nélkül maradhatnak.

Közlekedési utak mentén a hóeltakarítás vagy mesterséges hóvédő sávok kiépítésének magas költségei hatékonyan csökkenthetők hófogó erdősávok telepítésével. A sáv, telepítését követően már az első években is érezteti kedvező hatását. A telepítés kivitelezése után a sáv karbantartása kisebb ráfordítást igényel, amely az erdősáv faanyagtermelésével megtérülhet.

A hófogó erdősávok kialakításához kapcsolódóan számos kísérletet végeztek, amelyek azt mutatták, hogy a hó megfogására a tömör szerkezetű, háromszög keresztmetszetű erdősávok a legalkalmasabbak.

Más típusú erdősávokkal szembeni előnye, hogy a hó a sávban és közvetlenül mögötte halmozódik fel. Emiatt a sávot az úttesttől 15-20 méterre kell kialakítani.

A tömör sávok hómegkötését az állomány sűrűsége, zártsága határozza meg. A hómegkötés legfontosabb feltétele elsősorban a szél oldali, másodsorban a szélvédett oldalon lévő cserjesáv szerkezete és zártsága. Emiatt az erdősávok és ezen belül a cserjesáv karbantartása és pótlása elsődleges feladat.

A telepítésre javasolt erdősávok sémája az ábráról leolvasható.

A hófogó erdősáv telepítésére javasolt helyszínek jellemzőit az alábbiakban foglaljuk össze:

		Erdősáv		
Község	Hrsz	Hossza (fm)	Területe (ha)	Szükséges szaporítóanyag (db)*
IVÁNC	010/20	350	0.7	2975
	058/...	300	0.6	2550
	0100	780	1.56	6630
	0115/12	590	1.18	5015
	0120/8	210	0.42	1785
VISZÁK	013/..	200	0.4	1700
	015/..	100	0.2	850
	020/..	330	0.66	2805
	022/..	430	0.86	3655
	025/..	80	0.16	680
ÖSSZESEN:		3370	6.74	28645

*Megjegyzés: a mellékelt erdősáv ültetési séma esetében

Az erdősáv telepítéssel érintett valamennyi tulajdonos írásbeli hozzájárulása és az erdészeti hatóság által jóváhagyott telepítési kiviteli terv szükséges az erdősáv létrehozásához. Az érintett földrészletek megosztását az illetékes földhivatalnál kell kezdeményezni.

4.5. Az erdőállomány kezelés közjóléti szabályozási előírásai

Az erdők kezelési irányelveit az erdőtörvény, a természetvédelmi törvény, az érvényes körzeti erdőterv foglalja magába. A vonatkozó jogszabályok természetvédelmi területeken a természetvédelmi előírásoknak adnak elsőbbséget, ám nagyon fontos a helyszínhez kötött kompromisszumkészség.

Az egészségügyi- szociális, turisztikai rendeltetésű erdők vágáskorát az üzemtervekben fel kell emelni a biológiai vágáskor közelébe.

Felújításuk csak kis területű fokozatos felújítógágással történhet (lékes, foltos). Végvágás során törekedni kell a nagy koronájú, érdekes növekedésű, ám egészséges faegyedek – hagyásfák – megtartására.

Az intenzíven látogatott idős erdőkben a túraútvonalak és pihenőhelyek 30 m-es környezetében gondot kellene fordítani 5 évenkénti visszatéréssel a fakoronákból történő szárazág eltávolításra. Ezeken a helyeken figyelmeztető táblákon tiltani kell széles időben az erdőben való tartózkodást.

A közjóléti erdőkben a fahasználatok ne látogatási csúcsidőben történjenek, továbbá ugyanúgy nagy hangsúlyt kell fektetni a gondos vágástakarítási munkák elvégzésére. Gyérítések után se maradjanak vissza egybefüggő koronarészek. Kerülni kell a turistautak, közjóléti nyomvonalak közelítésre, készletezésre történő használatát. Ha ez nem valósítható meg, akkor az igénybevétel rövid idejű legyen, továbbá nagyon fontos a profil helyreállítás és felülettisztítás.

A fahasználati munkák helyein a turistautak mentén figyelmeztető táblák kihe-lyezésével – ne fára szegezve! – kell óvatosságra inteni a turistát.

A közjóléti erdők felújítása során mindenképpen törekedni kell a sokfajúságra, min. 10 %-ban ültessünk erdei gyümölcsfákat. Ennek a természetszerűségen túlmenően tájlesztéskai, madárvédelmi jelentősége is van. A felújítások rendszeres ápolása közjóléti szempontból is fontos (lássák a turisták a facsemetéket).

4.6. A közjóléti létesítmények fenntartása, kezelése

A különböző parkerdei helyszínek közjóléti létesítmény-igényét a korábbi fejezetekben helyszínenként megadtuk.

A közjóléti létesítmények fából készülnek, szabadtéren vannak, így nagyon lényeges azok jó minőségű faanyagból való elkészítése, felületrendezése, évenkénti visszatéréssel történő karbantartása. A létesítmény kihelyezése előtt a földbe kerülő farészeket bitumenes kezeléssel, vagy telítéssel konzerválni kell.

A fenntartás, karbantartás során elsősorban a következőkre kell figyelemmel lenni:

- balesetveszélyessé váló létesítmény azonnali javítása vagy eltávolítása
- rongálások, kezdődő meghibásodások gyors javítása az állagmegóvás érdekében (tűzrakóhelyeknél is!)
- elhasználódott vagy tönkretett, és ezáltal funkcióját veszített létesítmények cseréje
- fafelületek évente-kétévente történő favédőszeres kezelése.

A pihenőhelyek rétjei, tisztásai az időjárás függvényében rendszeresen kaszálандók, a levágott hosszú szálú fűvet össze kell gyűjteni és el kell szállítani.

Forgalmas helyszíneken a hulladékgyűjtők ürítésének gyakoriságát a látogatottság függvényében kell elvégezni, ez főszézonban napi feladat. Ezzel párhuzamosan az elszórt szemetet is gyűjtsék össze. Gyér forgalmú helyeken nincs szükség hulladékgyűjtőre.

A nyári szezonban a tűzrakóhelyeket is tartalmazó forgalmas erdei kirándulóhelyeken a tüzelő folyamatos biztosításával jelentősen növelni lehet a közjóléti szolgáltatás színvonalát, továbbá fontos a létesítmények és a fák védelme miatt is! Csak akkor lehet eredményre számítani, ha ezeken a helyeken a látogató mindig talál tüzelőt.

Nagyobb nyári záporok után javasoljuk az intenzíven látogatott helyszínek murvás útjainak, ösvényeinek, vízelvezető műtárgyainak átvizsgálását és az esetlegesen keletkező vízmosások azonnali megszüntetését, az eltömődött árkok, átterszek, bukóaknák kitisztítását. A vízfolyások úton, ösvényen történő felgyorsulásának megakadályozására vízvetők elhelyezését javasoljuk.

A forrásfoglalások, azok környezetének folyamatos karbantartása, rendben tartása az építtetőtől függetlenül szintén az erdőkezelő, a közjóléti tevékenységet végző feladata. A kifolyó víz minőségét rendszeresen kell vizsgáltatni az Tisztiorvosi Szolgálattal. Amennyiben a forrásvíz emberi fogyasztásra alkalmatlan, úgy a kifolyót és környezetét úgy kell kialakítani, hogy onnan ne lehessen vizet inni (a kifolyó ráccsal történő körbevétele, vízgyűjtő lefedése, stb.). Természetesen a NEM IVÓVÍZ felirat kihelyezése kötelező! Az iható vizet adó, magas látogatottságú

forrásoknál javasolunk egy kisméretű tájékoztató tábla kihelyezését, amelyen a víz összetétele, élettani hatásai szerepelnek.

Az ösvényekbe belógó, a tájékoztató táblák elé hajló ágrészek vagy magas szárú lágyszárú növények visszavágását sem szabad elhanyagolni, ez is hozzátartozik a parkerdő fenntartásához.

A rossz állapotú pihenőhelyek, közjóléti létesítmények a látogatóban joggal keltik az elhanyagoltság érzetét, továbbá ilyen helyszíneken a szándékos rongálás is gyakoribb, hiszen nincs jelen a rend és tisztaság visszatartó ereje.

A fejezetben ismertetett főbb közjóléti karbantartási munkák elvégzésének fontosságát és szükségességét a térséget felkereső látogatók motiválják, akikben hosszú időre megmarad a kirándulás során szerzett élmény, benyomás.

A közjóléti objektumok a fenntartó tükrei, hiszen ezen keresztül ítélnék meg sok mindent a látogatók az erdészekkel, erdőkezelőkkel kapcsolatban.

4.7. Talajelőkészítés, növényültetés technológiai előírásai

A csemete méretű ültetési anyaggal tervezett telepítések helyszínén a szükség szerinti bozótirtási munkák elvégzése után tereprendezeit, idegen anyagok összegyűjtését és annak eltávolítását kell végrehajtani. Ezt követően normál mélységű szántással, majd tárcsázással teljes talajelőkészítés végzendő.

A csemeték csemeteültető géppel vagy kézi módszerrel – pl. ékásó – kerüljenek elültetésre. Az összes többi növényültetési helyen az ültetési hálózatnak megfelelően a növények helyei karókkal megjelölendők. Ezt követően kerülhet sor a kézi gödrös ültetésre.

Az ültetögödör nagysága az ültetésre kerülő növény méretétől függően a következők szerint határozandók meg:

sorfa, díszfa, fenyőfácska	80 x 80 x 80 cm
suháng, nagycsemete	60 x 60 x 60 cm
facsemete, szabad gyökerű cserje	40 x 40 x 40 cm
konténeres cserje	25 x 25 x 30 cm

Az ültetögödrök kézzel és géppel egyaránt elkészíthetők.

Az ültetögödör készítésénél a felső humuszos részt külön kell tenni, amely visszatöltéskor a csemete gyökeréhez kerüljön. Továbbá fontos az idegen anyagok teljes körű elkülönítése. Ezeket az ültetögödörbe visszatenni nem szabad! Fontos, hogy az ültetögödör fala ne száradjon ki, ez a növény kezdeti fejlődése szempontjából lényeges.

A növényanyag beszerzésénél fokozottan figyelni kell a gyökérzet épségére, mivel az eredés csak ép gyökérzettel biztosított.

A növény ültetésekor a gyökérzethez humuszos föld kerüljön, a gyökerek visszahajlása – „pipás” ültetés – elkerülendő, a visszatöltött föld tömörítéséről nem szabad megfeledkezni.

A felsuhángnál nagyobb méretű növényanyag ültetési beöntözésére nagy gondot kell fordítani.

A növényanyag beszerzése, az ültetés csak szakember felügyelete mellett végezhető!

A suhángnál nagyobb méretű fák kikarózással – 3 db fakaró – védendő a sérülések és a kezdeti kidőlés ellen. A vadrágás elkerülése érdekében nagyon fontos az ilyen méretű növények egyedi védelmi eszközzel történő ellátása, illetve fenyők esetében vadriasztószer rendszeres alkalmazása.

4.8. Növénykezelési, -fenntartási, -ápolási munkák előírásai

Az erdőtelepítések, erdősávok sorközeit lehetőség szerint keskeny nyomtávú géppel, sorait kézi kapálással kell gyomtalanítani az első két-három évben. Ezt követően szükség szerint gépi kaszálás és kézi sarlózás végzendő.

A többi elültetett nagyobb méretű faegyed körül 1 m átmérőjű tányér alakítandó ki, melyek hasonló gyakorisággal felkapálандók a gyomosodás elkerülése, továbbá a talaj vízmegtartó képességének, szellőzésének javítása érdekében.

Nagyméretű szabadgyökéretű szaporítóanyag ültetésekor nagy körültekintéssel kell eljárni. A szaporítóanyag szállítását követően a suhángot azonnal előre elkészített ültetőgödörbe ültetni kell vagy gondoskodni kell vermeséről. Legalább két karóval támasszák meg és gondoskodni kell nagy szárazság idején a rendszeres öntözésről is az első évben.

A cserjefoltok kézi kapálását csak az első évben kell elvégezni szükség szerint. A következő évben már a sűrű ültetési hálózat miatt záródni fog, ekkor már csak a magas növésű gyomokat kell eltávolítani.

A facsoportokban, fasorokban, tág hálózatú ültetési helyen meg nem eredő növényeket pótolni kell ugyanazon fajjal. Az összefüggő erdőtelepítés helyein pótlásra csak akkor van szükség, ha a hiány meghaladja a 10-15 %-ot. A pótlás fafajai a főfafajon kívül erdei gyümölcsök legyenek.

A cserjék pótlására a magas tőszám miatt várhatóan nem lesz szükség, rendszeres kezelés, táperő utánpótlás esetén ez vonatkozik a mesterségesen kialakított gyepfelületekre is.

5. MENNYISÉGI KIMUTATÁS ÉS TERVEZŐI KÖLTSÉGBECSLÉS

A tervezett munkák beruházási költségigényének tervezői költségbecslését az alábbiakban ismertetjük. Az ismertetés nem különül el az igénybe vehető vagy rendelkezésre álló források szerint.

A becsült árak az ÁFA-t nem tartalmazzák.

ŐRSÉG KAPUJA ERDÉSZETI TÉRSÉGFEJLESZTÉSI TERVE TERVEZŐI KÖLTSÉGBECSLÉS

2007. évre vonatkozóan

(Ivánci Sigray kastélypark – Amália ligeti erdő költségbecslése
a 6.5. fejezetben található)

I.	NÖVÉNYKEZELÉSI MUNKÁK ÖSSZESEN	3.823 eFt
II.	MŰSZAKI MUNKÁK ÖSSZESEN	11.474 eFt
III.	KÖZJÓLÉTI BERENDEZÉSEK ÖSSZESEN	<u>8.400 eFt</u>
		23.697 eFt

azaz Nettó Huszonhárommillió-hatszázkilencvenhétezer 00/100 forint.

I. NÖVÉNYKEZELÉSI MUNÁK

eFt

1.	Egyedi fa tuskóirtásos kivágása, feldarabolása, elszállítása		
	1 db	25.000 Ft/db	25
2.	Templomi út hársfáinak koronakezelése emelőkosaras munkagép alkalmazásával		
	20 db	20.000 Ft/db	400
3.	Cserjeirtás a tuskók gyökfő alatt elvágásával, eltávolítással		
	17.500 m ²	80 Ft/m ²	1.400
4.	Emlékhelyek, fasorok, szabadstrand környezetének rendszeres kaszálása (évente 5 alkalommal) géppel, kézi kaszálással kiegészítve		
	3,6 ha	200.000 Ft/ha	720
5.	Faültetés sorfa minőségű földlabdás ültetési anyaggal 1x1x1 m-es ültetőgödörbe, öntöző dréncső elhelyezésével, 3 db/egyed kikarózással, egyedi védelemmel ellátva		
	62 db	15.000 Ft/db	930
6.	Suháng méretű fák ültetése Ø 30 cm és 50 cm mély fűrt ültetőgödörbe darabonként két karóval és egyedi védelemmel ellátva		
	290 db	1.200 Ft/db	348

NÖVÉNYKEZELÉSI MUNKÁK ÖSSZESEN:

3.823

II. MŰSZAKI MUNKÁK

eFt

1.	Mise út stabilizálása (árokképzés, úttükör kialakítás, zúzott kavics terítése tömörítéssel, vízvetők elhelyezése)		
	1.500 fm	2.000 Ft/fm	3.000
2.	Szabadstrandi út stabilizálása (árokképzés, úttükör kialakítás zúzott kavics terítése, tömörítése, vízvetők elhelyezése)		
	720 fm	2.000 Ft/fm	1.440
3.	Templomi út stabilizálása (árokképzés, kátyúzás, úttükör kialakítása, kavicsrétegek terítése, tömörítése, átereszek telepítése)		
	2.900 fm	2.000 Ft/fm	5.800
4.	Parkolófelület kialakítása (tükörképzés, kavicsrétegek terítése, tömörítése)		
	500 m ²	1.400 Ft/m ²	700
5.	Határoló cölöpsor kialakítása		
	62 fm	1.200 Ft/fm	74
6.	Zárható sorompó kialakítása		
	1 db	120.000 Ft/db	120
7.	Ösvényképzés 1,5 m szélességben a Rába –ártéren (cserjeirtás gyökfő eltávolítással, profilírozás)		
	600 m ²	150 Ft/m ²	90
8.	Forrásfoglalás		
	1 db	250.000 Ft/db	250

MŰSZAKI MUNKÁK ÖSSZESEN:

11.474

III. KÖZJÓLÉTI LÉTESÍTMÉNYEK

		<u>eFt</u>
1.	Kilátóként is funkcionáló védőházikó építése 1 db 2.160.000 Ft/db	2.160
2.	Pihenőházikó építése (Lugosi emlékhely, Szabadstrand) 2 db 700.000 Ft/db	1.400
3.	Közjóléti berendezések elkészítése, kihelyezése	
	- Térképes tájékoztató tábla (160x100 cm) 5 db 350.000 Ft/db	1.750
	- Tájékoztató tábla (80x100 cm) 2 db 200.000 Ft/db	400
	- Irányító tábla 9 db 15.000 Ft/db	135
	- Asztal-pad garnitúra 14 db 60.000 Ft/db	840
	- Műanyag gyűjtőzsákos fa hulladékgyűjtő 4 db 25.000 Ft/db	100
	- Tűzrakóhely terméskőből, 6 db ülőtuskóval 2 db 90.000 Ft/db	180
	- 1 m szélességű fa doronglépcső kialakítása 10 fm 1.500 Ft/fm	15
	- Rusztukus játszóeszközök (mászóka, rönksor, mérleghinta) 1 db 500.000 Ft/db	500
4.	1,2 m szélességű korláttal ellátott fahíd építése 7 m 60.000 Ft/m	420
5.	Emlékoszlop állítása 1 db 300.000 Ft/db	300
6.	Jelképes kút építése 1 db 200.000 Ft/db	200
KÖZJÓLÉTI LÉTESÍTMÉNYEK ÖSSZESEN:		8.400

6. IVÁNCI SIGRAY KASTÉLY PARKJA

6.1. A kastély és parkjának története, múltja

A kastély történetéről annyit tudunk, hogy már 1336-ban Ivánc északi végén, az akkor még a Rába által alámosott dombon Ajakas (Ivánczy) Miklós földesúr udvarháza állt. Ezt a középnemesi udvarházat, kúriát oklevelek említik 1337-ben, 1419-ben, 1463-ban. A mohácsi vész után 1543-ban „curia nobilitaris”-nak – nemesi kúriának – mondják, s ekkor Ivánczy Péter, Vas megye alispánja a tulajdonosa. A török harácsszedők megjelenése – kb. 1580 – után az Ivánczy család Surányba költözött, épületük romba dőlt. A meglévő alapok felhasználásával Ivánc új földesura, báró Sigray Károly 1767-re felépítette egyemeletes barokk kastélyát, apja híres surányi kastélyának mintájára, csak szerényebb kivitelben.

1870 körül a külsőt eklektikus, a belsőt pedig 1920-ban szecessziós stílusban építették át. A déli homlokzat a nyugati és keleti oldalon négytengelyes rizalittal formált. Bejárata a középtengelyben van. Keleti rizalitján régebben egy teraszon keresztül a kápolnába lehetett bejutni.

Az épület homlokzatait öv- és főpárkány tagolja vízszintesen, az ablakok és ajtók szalagkeretesek. A rizalit emeleti ablakai egyenes szemöldökpárkánnyal kiemeltek.

Az ún. kis kastély a XX. század elején épült. Jellegzetessége a homlokzatán lévő Sigray-címer.

Az ivánci kastély és parkja kiterjedése és tagolódása révén, a különböző kertrészek arculatának alakításával egyidejűleg volt a nyugalom és magány fészke és a társadalmi élet színtere. Sigray József kastélyáról Horváth J. Elek így ír: „... nem egyéb vala, mint a jókedvnek, és igazi barátságnak valódi temploma.”

Az 1935-ös gazda címtárban szereplő főnemesi birtokok között Sigray Antal és felesége tulajdonára vonatkozó adatokat találunk. A grófi birtokterület 1925-ben 6.225 kat.hold nagyságú. Tíz, illetve húsz év múlva a földbirtok 5.504 kat.holdra csökkent. A grófné 239 kat.holddal rendelkezett. Az 1945. évben tárgyalt birtokmentesítési kérelmek között szerepel gróf Sigray Antalné igénylése. Az ügyet a politikai bizottság függőben tartotta a gróf hazatéréséig.

Az 1946-ban újból benyújtott mentesítési igénylésnek azonban helyet adnak. A család tulajdonában marad a kastély a hozzá tartozó gazdasági épületekkel, az élő illetve holt felszerelésekkel együtt 200 kat.hold nagyságú területen.

Sigray Antal leánya, Sigray Margit egy magyar arisztokrátahoz megy férjhez. A férj első házasságából származó fiára báró Bessenyey Ferencre szállt így az ivánci örökség. Ugyanis az 1946-os mentesítés után a grófi uradalom oly módon került államosításra, hogy semmiféle intézkedés nem helyezte hatályon kívül a Nemzetgyűlési Bizottság mentesítő határozatát.

Fodor Sándor Sigray-örökösként lemond az őt illető javakról az állam javára. Így a kastély és parkja állami tulajdonba került.

Barabits Elemér megbízást kapott a Tudományos Akadémiától külföldi fafajok magyarországi meghonosítására. Egzóta bázisa 1952-1959 között működött Iváncsra. Az itt dolgozók nagy része Sigray Antalné uradalmi alkalmazottai közül került ki. A kísérleti telep az 1959-es erdészeti leépítésekig működött.

A kastély 1945-ben pártüdülőként működik, majd tüdőbetegek kórháza. 1950 óta szociális otthon. Előbb a fővárosi, majd a Vas megyei Tanács Szociális Otthona. 1980. júliusától rendeltetése szakosított szociális otthon, szellemi fogyatékosok intézete, tulajdonosa a Vas megyei Önkormányzat. Jelenleg 205 szellemi fogyatékos, valamint 25 fő időskorú lakó ápolását látják el.

Természeti adottságok

Az egykori uradalmi központ létesítésekor nem véletlenül esett a választás Iváncsra, a későbbi park területére.

A mintegy 60 ha-os hajdani parkterület határa NY-ról és DK.-ról két eróziós mellékvölgy, DNY-on Iváncs község, É-on a Rába. A folyót követő teraszrendszerhez tartozó felsőpliocén szegélyterasz, a hozzá mintegy 25 m-es relatív magasságcsökkenéssel csatlakozó alluviális terasz, valamint a platót feldaraboló mellékvölgyek változatos terepalakulatot képeznek.

A geológiai adottságoknak köszönhetően a terasz kavicsos rétegekből kristálytiszta források fakadnak. Ilyen források táplálják a K-i mellékvölgy kezdeténél, a meredek teraszoldal lábánál lévő egykori halastavat.

Nyugati országrészben - lévén kiegyenlítettebb klímájával, 750-800 mm-es évi csapadékösszeggel - a júliusi aszályok itt szinte ismeretlenek. Így kedvező éghajlati adottságot kínál lomb- és tűlevelű örökzöldek számára egyaránt. Savanyú vályog és agyagtalaja mészkerülő és mészérzékeny növények talajigényét is kielégíti. A park kavicsteraszában növénytakaróját a castriferreicumon belül az Őrség flórájába soroljuk – alpin és boreális elemekkel – de érezhető a szomszédos flórát, a Hegyhát közelsége is.

A Rába melléke ellenben már a Rábasík flórájába tartozik. Egyes alpin elemek mellett alföldi fajok is előfordulnak.

Az iváncsi kavicsfennsík északi letörésén lucelegyes bükkös települt.

A bükkös a meredekebb oldalakon található, agyagos alkatrészben gazdag alapkőzetben. Mivel az alapkőzet gyakran homokosabb, kavicsosabb, emiatt a pszeudoglejesség nem veszélyes, a meredek lejtőben a felesleges vizet igen gyorsan elvezeti. Így e talaj nemcsak a bükk, hanem más, igényesebb fajok, pl. lucfenyő is megfelelő termőhelyi viszonyokat talál. Iváncs a lucfenyő keleti irányú elterjedésének egyik határköve a Délnyugat-Dunántúlon.

A Rába-mellék jelenlegi társulásai másodlagosak. Az egykori nagy kiterjedésű ártéri erdők kiirtása útján jöttek létre, az emberi kultúrhatás következtében (lecsapolás, trágyázás, kaszálás). Helyenként a gyomosodás is jelentős. Az ősi vegetáció maradványait csak holtágakban és kis ártéri erdőkben lelhetjük fel. Az Iváncs feletti Rába ártér kaszálórét. Az ártér magasabb szintjén fekszik.

A kastélypark egykori eredeti határain belül a jelenleg fokozottan védett területen előfordulnak védett növények, mint pl. a Karéjos vesepáfrány, Erdei lednek, Keskenylevelű tüdőfű és Kockás kotuliliom.

A kastélypark kialakulása

A Kastély és a korai uradalmi épületek barokk alaprajzi elrendezésben helyezkednek el. Az 1827-es állapotot tükröző rajz egy barokk hatású kereszt Tengelyt vázol, azonban más, a korra utaló kerttörténeti utalásra nincs adat.

Az 1844-es uradalmi összeírás szerint: „Ezen kastély előtt vagyon az udvar felé az úgynevezett Kertész kert, ..., és mindjárt az e mellett a Domboldalban egy utakkal kimetszett és mindenféle fákkal beültetett Anglus kert, melynek kiterjedése térsen 10 6/8 holdat.” Tehát szoros értelemben vett tájképi kertnek a meredek teraszoldalt tekintették.

A XX. sz. első felében létesült az alsó park, tehát az angolkert egészen a Rába partig terjedt.

A folyó galériaerdeje és az előbbi erdős dombrész közötti területet meghagyták kaszálónak. (Ez volt az ún. hármass rész 1/3 rész jobbágyi, 2/3 rész urasági kaszáló). A galériaerdő szegélyébe egzóta növényeket (*Pinus strobus*, *Picea Saághyi*, *Cornus florida* rózsaszín fellelő változata) telepítettek. Így tájképi hatású rálátás nyílt a Rába mellékre a kastélytól a folyóig, majd vissza a sétáló, illetve kocsizó számára. A Rába partra vezető és visszakanyarodó út az 1937-es könyvomatoss nyilvánartási térképen szerepel: A holtág mellett haladva, az út átvezetett a holtágon, majd a galériaerdő mellett elhaladva a csemetekertbe ért, ahonnan két kisebb Rába kanyarulat zátonya is elérhető volt. A visszaút a NY-i mellékvölgyet célozta meg, majd a teraszemelkedés előtt a kaszálón áthaladva ismét a kiindulási holtág mellett vezető útra tér.

Fontos vizuális tengely indult ki a kastélytól északi irányba a szomszédos falu (Csákánydoroszló) felé, nyiladékat hagyva mind a domboldal erdejében, mind a galériaerdőben. Ebben a tengelyben állt a híres 7 m kerületű fekete nyár a század első felében, melyet az ország legdrágább fájaként tartottak számon, a védelmében végzett parterősítő munkák irdatlan költségei miatt.

Chambersnek, a Kew-garden botanikus kert vezetőjének könyvillusztrációi nyomán indult meg az „angol-kínai” kert hatás, mely szívesen alkalmaz kínai motívumokat. Feltehetőleg ennek jegyében díszítik a gazdasági épületek kapuját kínai motívumokra emlékeztető minták. A Repton-i Pleasure-ground jól kivehető foltjai látszanak az 1858-as kataszteri térképen. Magyarországon a tájképi kert korszakában éppen ekkor, a XIX. sz. közepén indul újra meg az angol kertre jellemző fa- és cserjeállományok, illetve gyepfelület alkalmazása mellett a virágdísz alkalmazása, geometrikus, szőnyegágyi formában.

Az ivánci kastélypark nem volt szigorú értelemben vett gyűjteményes kert. (Kámon vagy Szeleste mellett).

Mindemellett az ide telepített rengeteg egzóta növény a hagyományok szerint Amerikából került Magyarországra, mivel a gróf felesége amerikai volt. Azt állítják, a kerttervezők ugyancsak amerikaiak voltak.

Az azonban bizonyos, hogy mindenképpen kiváló szakemberek készítették a tervet (Barabits E.). A kizárólagos amerikai növényeredetű kétségre vonja a Saághy luc története, mely a kordivat szerinti földesurak közti növénycserére világít rá. (Ambrózy-Migazzi István és Saághy István is többször járt az ivánci parkban.)

Az ajáni fehér luc (*Picea jezoensis*) és az Észak-Amerikai fehér luc (*Picea glauca*) keresztezéséből származik. Iváncra is került egy példány a Rába szegélybe ültetve. (1988-ban elpusztult).

Az 1926-os kataszteri térkép alapján szépen kirajzolódik a parkszerkezet. A korszaknak megfelelően platán, vadgesztenye, tulipánfa, hikori dió, virágos fás növények: liliumfa, rózsaszín és fehér virágú japán cseresznye alkotják a karakteres fákat.

Rába öntéstalaja kitűnő táptalajt nyújtott a tulipánfának, melyből kisebb állományokat telepítettek a park területén.

A századelőn Sigray Antal uradalmi birtokainak főkertésze Sipos József volt.

A park század eleji szerkezete szerint 4 egységre osztható.

A.) **Alsó park** (Rába mellék)

A század elején még egy 709 cm kerületű fekete nyárfa állt közvetlenül a Rába partján.

A park területén egy másik emlékfa is állott, egy *Quercus robur*, Darlington amerikai püspök 1925. évi látogatásának megörökítésére.

A rábavölgyi kaszálón ülték meg az amerikai feleséget hozó Sigray Antal lakodalmát, így ezt a területet „Lakodalmas rétnek” is nevezték. A grófi kaszálók körbe voltak kerítve: két dróthálós fa díszkapu biztosította a bejáratot.

A Rába partra vezető utat szekérútnak vagy Platános útnak is nevezték. Az út mellett húzódó holtágakat tavaszonként víz borította. Vízmentes időszakban rendszeresen kaszálták.

B) **Teraszoldal**

A teraszpart lábánál, az erdő kezdetéig terjed a futtató, melyhez két karám is tartozott.

E parkrész növényállományát rendkívül értékes idős kocsányos tölgyek és jegenyefenyők alkotják. Itt található Vas megye legmagasabb bükkállománya (40 m).

A terület több védett lágyszárú növény élőhelye.

C) **Maláka part a Halastóval**

A Maláka szót használják a part, a rét és a tér elnevezésére egyaránt. Prém Jenő (erdőmérnök) meghatározása szerint egy kb. 1 ha-os terület erdővel.

A halastavat rétegforrás táplálta. Télen befagyott jegét felfűrészték és szánkóval a jégverembe szállították. A jégverem egy kör alaprajzú mélyedés

volt nádtetővel fedve, melyben nyáron sem olvadtak fel a jégtömbök. Hűtőhelyiségként szolgált, a jégszekrényhez szükséges jeget innen szállították.

Alapterülete megközelítően 35 m² volt, és a jelenlegi ólak környékén helyezkedett el. Feltevések szerint a Halastó egykoron a pálos kolostorhoz tartozott. Ezt igazolhatja a szomszédságában lévő rét, melyet Pálrétnek neveznek.

Miután tsz területté vált, békákat tenyésztettek benne, közelében hulladékégető létesült. Megépült a szivattyúház, mely a tavat tápláló forrás vizét juttatta fel a Hosszú-pusztába.

D) ***Felső park***

Az épületegyütteshez szorosan kapcsolódó terület. A mai szakosított otthon területén a tornateremtől délre, az egykori babaháztól keletre vadgesztenye sorral határolva egy geometrikus szerkezetű, nyírott puszpánggal szegélyezett kertrész, a grófnő kertje állott. A csatlakozó szomszédos tisztás a lovak számára korláttal lekerített legelő (jelenleg temető). A versenyló tenyésztés során ide kerültek át a lovak a Hosszú-pusztá méntelepéről. A legelőhöz karám és itató tartozott.

Az U alakú központi épületegyüttes által határolt térrész íves, hurokszerű útvonalát szürke, apró szemű Rábakavics burkolta, melyet minden nap gereblyéztek. Ez volt az un. nyargaló. A parkban mindenütt sarabolt út vezetett. A gyümölcsöskert bejárata lugas kiképzésű volt. Tőle balra méhesház helyezkedett el. Cseresznye, spanyol meggy, szilva, ringló, barack, „bokszt” körte, füge, naspolya, gesztenye termett itt.

A díszkert öntözését kerti csapok biztosították. A szükséges vizet a kútház szivattyúja juttatta fel a kavicsplatóra.

A park délnyugati részén volt a kertészkert az üvegházakkal, amely ma is hasonló funkcióval működik.

6.2. A park jelenlegi állapota

6.2.1. Általános jellemzés, tulajdoni viszonyok

A kastély egykori parkját alkotó terület alapvetően három területrészt tagolódik. A kastélyt és a kiszolgáló épületeket is magába foglaló kerítéssel körülhatárolt 12 ha-os un. felső parkra, valamint a Rába ártér irányában a felső parkhoz csatlakozó 30 m magasságkülönbséget levezető, erdő borította 7 ha-os rézsűre (alsó park és Amália liget) továbbá a Rábáig elhúzódó sík, tisztásokkal tarkított Rába ligetre. Ezt a területi megosztottságot a tulajdonviszonyok is tükrözik.

A terület ingatlannyilvántartási adatai

helyr. szám	művelési ág	terület (ha.m ²)	min.o.	kat.tiszta jöv. (k.fill)	tulajdonos	kezelő	megjegyzés
Felső park							
1/10	kivett (szoc.otthon)	12.1033	--	--	Vas Megyei Önkormányzat		műemlék
3/1	kivett (gazd.ép.és udv.)	458	--	--	Vas.Megyei Önkormányzat		műemlék
3/2	kivett (gazd.ép.és udv.)	898	--	--	Magyar Állam	Kincstári Vagyoni Ig.	műemlék
Amália liget							
1/2	erdő	7.0707	2	51,62	Magyar Állam	Sz.helyi Erdőgazd.	védett terület műemlék Natura 2000
Rába liget							
060/1	szántó	2,3405	3	36,51	Magánszemélyek (részarány kiadás)		Órs. NP Natura 2000 árterület
060/2	erdő	2,7682	6	5,81	Magánszemélyek (kárpótlás)		Órs. NP Natura 2000 árterület
060/4	rét	1,0000	6	7,00	Magánszemély (öröklés)		Órs. NP Natura 2000 árterület
060/5	rét	1,8886	6	13,22	Magyar Állam	Fertő-Hanság NP Sarród	Órs. NP Natura 2000 árterület
058/27	erdő	7,2638 28,1979	4 6	32,69 59,22	Magánszemélyek (részarány kiadás)		Órs. NP Natura 2000 árterület
058/34	kivett vízállás	1,2009	--	--	Magyar Állam	Fertő-Hanság NP Sarród	Órs. NP Natura 2000 árterület
058/35	rét	2,9863	2	77,94	Magyar Állam	Fertő-Hanság NP Sarród	Órs. NP Natura 2000 árterület
059	kivett önk. út	3181	--	--	Ivanc község Önkormányzata		Órs. NP Natura 2000
058/33	erdő	2,0736	6	4,35	Magánszemély (részarány kiadás)		Órs. NP Natura 2000 árterület

A park jelenlegi állapotában inkább kiszolgáló, gazdasági funkciót lát el. Pihenésre, sétára csak a terület központi része alkalmas. A kerthasználatból származó építmények egy része látvány szempontjából előnytelen és térszerkezet torzító hatású is. Ilyen jellegű a szennyvízakna felszíni műtárgya a nagykastély mellett, a portaépület és a kerékpártároló a főbejáratnál, az egymáshoz csatlakozó kazánház és állatfarm.

Az intézmény temetője területén a temetkezési helyeket szétszórtság jellemzi. (A közelmúltban az urnatemetkezési mód vált uralkodóvá a sírhelyekkel szemben.)

A temetőt kerítés, kapuzat nem választja el a parktól.

A lovarda egykori épületét lebontották és elszállították, helyén épült a kazánház.

A komfortérzet hatását csökkentik a tyúkol, illetve egyéb állattartó épületek. A környezetükben jelentkező szagártalom miatt, így a velük szomszédos területek nem tölthetik be kondicionáló hatásukat.

A teljes, 19 ha-os terület a műemlék kastélyépület műemléki környezetének számít.

Az egész terület az Őrségi Nemzeti Park része.

Az Amália liget és az alsópark fokozottan védett erdőterület, Natura 2000 természetvédelmi oltalom alatt áll 2007. óta.

A parkot a Vas Megyei Tanács 1986-ban helyezte védetség alá.

A parkot a Kossuth utca felől a látható részen szép felújított kerítés határolja, a többi részen elaggott drótkerítés a határa.

6.2.2. A park feltártsága, úthálózata

A kastélypark belső közlekedése a Kossuth utcai főbejárat és a kastély közti körforgalomra szerveződött.

A gazdasági bejáratot a tulajdonképpeni főbejárat képezi. Itt haladnak át a személygépkocsik, teherautók. Ez az utak szélesedéséhez vezetett, amely már csöppet sem pihenőpark léptékű. A kiskastély déli oldalához csatlakozó bejárat gazdasági célra alkalmas volna.

Az útvonalvezetést a sétatutak hiánya jellemzi. Az épületek között leggyakoribb a rövid, egyenes út. Így a centrális rész ívelt vonalvezetését két, egymásra merőleges tengely szabta fel. Három fajta útburkolati típussal találkozunk: beton-, aszfalt- és földutakkal.

A kastély megváltozott funkciója, az itt élő és dolgozó mintegy 380 főnyi létszám mindennapi ellátása érdekében szélesebb teherbíróbb utakat alakítottak ki.

A szétszórtan elhelyezkedő építmények gépkocsis megközelítése miatt a gazdasági célok határozták meg a jelenlegi úthálózat szerkezetét és méreteit is.

Az egykori sétaúthálózatnak nyomai sem lelhetők fel.

A kastélypark délnyugati végén kialakított bejáratot felújították, a gazdasági funkciót ellátó épületek kiszolgálására használják.

Az Amália-liget észak-keleti végén egykor megépített kapuzattól a felsőparkba vezető kocsutat benőtték a cserjék, használaton kívül van. Szerencse, hogy a kapuzat épen maradt.

6.2.3. A park növényállománya

A park növényállományának összetétele a park egykori szerkezetéből adódóan nagyon változatos. Mivel az eredeti park a domborzati tagolásnak megfelelően három részből állt.

1. A kb. 12 ha-os kastélykörnyéki kert (Felső park)
2. A mintegy 30 m-es magasságkülönbségű területrészeket összekötő kb. 7 ha-os domboldal (Alsó park és Amália-liget)
3. A domblábtól a Rábáig terjedő mintegy 40-50 ha-nyi Rába-sík.

1. Felső park

A legváltozatosabb parkszerű növényállomány a kastély körül kialakított kertben található.

A 18 fenyőfaj képviselői közül a legtermetesebb a 90 cm törzsátmérőt elérő mamutfenyő és páfrányfenyő, valamint a több törzsű óriás tuja, de nagyon szép kaukázusi jegenyefenyő, lucfenyő és tiszafa példányok is színesítik a kertet.

A 26 lombos fa és cserjefaj közül mérete alapján a legértékesebbként említhető a 210 cm törzsátmérőjű tulipánfa, amely az ország talán legnagyobb tulipánfája, valamint a 110 cm átmérőjű vérbükk példány.

Tulipánfából ezenkívül még két további 1 m átmérőjű egyed is található a parkban.

A hatalmas 2,5 m törzsátmérőjű vöröstölgy szintén az ország egyik legnagyobb méretű vöröstölgy példánya.

Ezenkívül 1 m körüli törzsátmérőt elérő magas köriseket, juharlevelű platánokat, fehér nyárat is találhatunk a parkban.

A parkban az alábbi fák és cserjék találhatók:

Fenyőfélék

1. Abies nordmanniana	kaukázusi jegenyefenyő
2. Chamaecyparis lawsoniana	oregoni hamisciprus
3. Chamaecyparis lawsoniana „Fletscherii”	oregoni hamisciprus kékes lev. vált.
4. Chamaecyparis pisifera „Plumosa Aurea”	szavára hamisciprus változat
5. Cunninghamia lanceolata	kínai szúrós fenyő
6. Ginkgo biloba	páfrányfenyő
7. Juniperus virginiana	virginiai boróka
8. Larix decidua	vörösfenyő
9. Picea abies	lucfenyő
10. Picea pungens	szürkefenyő
11. Picea pungens „Glaucá”	ezüstfenyő
12. Pseudotsuga menziesii	kanadai douglaszfenyő
13. Sequoiadendron giganteum	mamutfenyő

14. <i>Taxus baccata</i>	tiszafa
15. <i>Taxus baccata</i> „Fastigiata”	oszlopos tiszafa
16. <i>Thuja occidentalis</i> „Malonyana”	malonyai tuja
17. <i>Thuja orientalis</i>	keleti életfa
18. <i>Thuja plicata</i>	óriástuja, többtörzsű

Lomblevelű díszfák és díszcserjék

1. <i>Acer campestre</i>	mezei juhar
2. <i>Acer pseudoplatanus</i>	hegyi juhar
3. <i>Aesculus hippocastanum</i>	vadgesztenye
4. <i>Betula pendula</i>	fehér nyír
5. <i>Buxus sempervirens</i>	puszpáng
6. <i>Buxus sempervirens</i> „Bullatus”	kereklevelű puszpáng
7. <i>Carpinus betulus</i>	gyertyán
8. <i>Cerasus avium</i>	madárcserecsznye
9. <i>Cerasus serrulata</i>	japán díszcseresznye
10. <i>Euonymus europaeus</i>	csíkos kecskerágó
11. <i>Fagus silvatica</i>	bükk
12. <i>Fraxinus excelsior</i>	magas kőris
13. <i>Laurocerasus officinalis</i> „Zabeliana”	henye babérmeggy
14. <i>Ligustrum ovalifolium</i>	fagyal
15. <i>Liriodendron tulipifera</i>	tulipánfa
16. <i>Magnolia x soulangeana</i>	rózsaszín virágú liliumfa
17. <i>Mahonia aquifolium</i>	kerti mahónia
18. <i>Parthenocissus quinquefolia</i>	vadszőlő faj
19. <i>Platanus acerifolia</i>	juharlevelű platán
20. <i>Platycarya strobilacea</i>	tobozdió
21. <i>Philadelphus coronarius</i>	közönséges jezsámen
22. <i>Populus alba</i>	fehér nyár
23. <i>Quercus rubra</i>	vöröstölgy, 3 ágú
24. <i>Rhododendron</i> sp.	havasszépe faj
25. <i>Tilia cordata</i>	kislevelű hárs
26. <i>Tilia platyphyllos</i>	nagylevelű hárs

A parkban található szép egyedi értékek mellett megjegyzendő, hogy a park szépségét adó – az egykori telepítők által ültetett – faállomány megfelelő szerkezetben történő fenntartására a növényzet folyamatos ápolására nem kellőképpen került sor.

Az egyenként esztétikus lombkoronájú fák koronaszintje összezáródott, szép habitusuk érvényesülésére nem kerülhetett sor a korona deformálódása miatt.

A szép habitusú fák kibontásával esztétikusabb parkszerkezetet lehetett volna kialakítani.

A park a Kossuth utcával határos oldalán kerítés menti növénytelepítéssel célszerű volna lehatárolni. Ugyancsak növénytelepítéssel lehetne eltakarni a parkba épített, a látványt zavaró építményeket, területhasználati egységeket (gazdasági épületek, temető, stb.).

A park cserjeállománya szegényes, néhány fajra korlátozódik. Évelők és egynyári növények alig találhatók a területen.

Az egykor szép gyümölcsös fái tönkrementek, előregedtek, újraterelítésük 2002-ben megtörtént.

A régen nyírt sövénynek nevelt gyertyánsor felnyurgult torz koronájú fasorrá alakult át, melyet később megtrikítottak.

Az örökzöldek telepítése túl hangsúlyossá vált a park kastély előtti területén.

A parkban található valamennyi vadgesztenyét károsítja az aknázómoly (*Cameraria ohridella*), aminek következtében júliusban a levelek leszáradnak a fákról.

2. Alsópark és Amália-liget

A parknak egykor szerves folytatását jelentő domboldal angolpark jellegű állománya zárt erdőterületté alakult. A jó termőhelyi viszonyoknak megfelelően szép elegyes bükkös jött létre.

Az erdőállomány Ivánc 1 A részlet) üzemterv szerinti jellemzői a következők:

<i>Fafaj</i>	<i>Elegyarány %</i>	<i>Kor év</i>	<i>Magasság m</i>	<i>Átl.átm. cm</i>	<i>Törzsszám db/ha</i>	<i>Fakészlet m³/ha</i>
Bükk	66	137	30	57	100	486
Kocsánytalan tölgy	18	137	26	48	40	122
Gyertyán	16	137	24	32	60	68

A három fő fafaj mellett vörösfenyő, lucfenyő, duglászfenyő, simafenyő, akác, madárcseresznye, korai és hegyi juhar illetve kocsányos tölgy egyedek is előfordulnak szórtan.

Egykor az angolpark ékessége volt az Amália-liget.

Sigray József gróf társasági köréhez tartozott Vas megye költő óriása Berzsenyi Dániel, továbbá Dukai Takács Judit és Horváth J. Elek, akit a liget „Titus Amália ligetében” c. vers megírására ihlette: (részlet a versből):

**„Szent ihletéssel dülök Amália
Ligetje bérceid néma virányaira:
S a kellemes természet ottan
Melly mosolyogva kecsegtet engem!”**

3. Rábasík

A domblábtól a Rábáig terjedő ártéri ligeterdő régen átmenetet képezett az angolpark és a Rába ártér természetes vegetációjához. Mélyfekvésű részeit az árvíz rendszeresen táplálja, tisztásain bőfűvű rétek alakultak ki.

Legszebb közülük a lakodalmas rét, melyen a leírások szerint Sigray gróf lakodalmát tartották.

A rétek körüli területrészen magántulajdonú erdőállományok (29 A; B; C; D; E, valamint 30 A ; B; C; D; E erdőrészek) találhatók. Életkoruk 18 – 65 év között van. Fafajukat tekintve találhatók itt égeres, nemes nyáras, hazai nyáras állományok, de meghatározó a füzesek és a tölgy-kőris-szil ligeterdők fajait tartalmazó keménylombos erdők aránya.

A 29. és 30. erdőtagok üzemtervi adatai (kivonat)
A teljes területre bejegyzett erdőgazdálkodó: Bedi Ákos

<i>Erdőrészet</i>		<i>Fafaj</i>	<i>Elegy- arány %</i>	<i>Kor év</i>	<i>Cserje- borítás %</i>	<i>Megjegyzés</i>
<i>neve</i>	<i>területe (ha)</i>					
29A	2,3	FFÜ	100	47	30-70	12 évvel túltartott
29B	3,8	FD	52	50		sétaerdőként kezelhető
		VT	10	50		
		KJ	25	50		
		EZJ	10	50		
		OLNY	3	50		
29C	6,8	FFÜ	59	47		
		FFÜ	41	32		
		SZNY	87	5		
		FTNY	13	5		
29D	1,1	SZNY	79	6		
		FTNY	21	6		
29E	0,4	OLNY	100	32		7 évvel túltartott
29F	1,3	SZNY	76	6		
		FTNY	24	6		
29G	3,9	A	80	45	30-70	Cseresznye Nyír Magas kőris Mezei juhar
		GY	4	65		
		KST	10	65		
		KH	6	65		
30A	1,1	OLNY	100	18		
30B	1,2	MK	51	50		
		VT	49	50		
30C	1,0	EZJ	100	50	100	zárt cserjeszint
30D	2,3	FFÜ	100	18		
30E	2,0	MÉ	70	45	30-70	parkszerű állomány
		VT	9	55		
		LF	6	55		
		A	15	30		

A többi erdőrészletként nyilvántartott területnek nincs leírása, csak területi adata van az üzemtervben.

29	NY ₁	NY ₂	TI ₁	TI ₂	EY	
területe (ha)	0,1	0,1	0,4	1,7	0,4	
30	PK ₁	PK ₂	TI ₁	TI ₂	EY ₁	EY ₂
területe (ha)	2,7	2,8	0,5	1,4	2,4	0,7

A faállományok sokszínűsége a termőhelyi viszonyok változatosságából is fakad, amelyben döntő tényező a domborzat következtében kialakuló változó vízellátottság. Azon kívül a leírások szerint Sigray József amerikai származású felesége egzotikus fákat ültetett ide. A ligetet a környező erdőkkel séta és lovaglútak kötötték össze.

Az egzotikus fák közül már sokat kivágtak, de még ma is sok hatalmas vöröstölgy, mocsártölgy, vérbükk, simafenyő, andalúziai jegenyefenyő található itt.

6.2.4. A park műszaki létesítményei, közjóléti berendezései

A kastély parkjában a kor szokásainak megfelelően a tulajdonos műalkotásokat helyezett el.

Megtalálhatóak voltak a barokk kertet jellemző szobrok és kerti épületek.

Sigray József a feleségéről elnevezett Amália-ligetben a magyar irodalmárok és tudósok emlékére szoborpark létesítését tervezte el.

Sigray Antal folytatta a szoborállítás hagyományát. Huszártisztként kedvenc Naplopó nevű lovával vonult be az I. világháború idején katonának.

Visszatérte után lovának bronz hasonmását készítette el és állíttatta fel a kastélytól nyugatra a domboldalba. Talapzata még fellelhető. A parkban állt egy lány és egy fiú szobor. A lány szobor a Sigray emlékparkba került, a fiú szobor Szombathelyen egy Paragváry utcai ház kertjében található.

Szobrot állított a gróf kedvenc kutyájának –Cézárnak- is.

A szobor Szombathelyen az Állatkórház udvarán állt, ahonnan visszakerült és jelenleg a Sigray emlékparkot díszíti.

A kastély nyugati homlokzatától kb. 20 m-re állt egy napóra, melyből már semmi nem maradt meg. Ott áll a helyén egy kővirágcsokrot ábrázoló szobor.

Az Amália-ligetben egykori rajzok egy kerti építményt is jelölnek, melyhez sétaút vezetett.

A parkban egykor volt műtárgyakról már csak néhány megmaradt rajztöredék tanúskodik.

Sajnos a kastély és parkjának leírásáról megőrzött dokumentumok az Országos Levéltárba menekítés után 1956-ban elégtek.

A kastélyparkban jelenleg található műszaki-közműléti létesítmény egy új oldalról nyitott pihenőházikó (melyet dohányzóhelyként használnak), valamint több (három különböző stílusú) pad és pad-asztal garnitúra. Ez utóbbiak jó állapotúak és az otthon lakói rendszeresen használják is őket.

6.3. Fejlesztési terv

A kastélypark fejlesztésével kapcsolatos elképzelések az 1950-től indult és jelenleg is meglévő funkció (gyógyítást és ápolást szolgáló létesítmény) fenntartását feltételezik. A napjainkban hirtelen felvetődő privatizációs lehetőségek új hasznosítási lehetőséget is rejthetnek magukban. Egy ilyen funkcióváltás a rekonstrukciós elképzelések újragondolását teszi szükségessé.

A fejlesztési terv elsősorban a meglévő növényállomány kezelését, megújítását és a park területén a park komfortosabb használatát lehetővé tevő közműléti feltárását célozza meg.

6.3.1. A park fejlesztési célkitűzései

A tervezett beavatkozásokkal a park környezeti állapotának emelését, feltártságának bővítésével a kastélyban gondozottak komfortérzetének javítását lehet elérni.

A kastélypark fejlesztési célkitűzései:

- a park térszerkezetének helyreállítása fakivágással, növényültetéssel
- koros, értékes fák szakszerű kezelése
- a park sétaúthálózatának felújítása
- közműléti berendezések (pihenőház, padok, ismertető táblák, stb.) elhelyezése.
- Amália-liget feltárása a felsőparkhoz való kapcsolatának felidézésével.

Az alábbiakban a kastélypark fejlesztésének irányvonalait, annak programját, becsült mennyiségi mutatóit adjuk meg.

A munkák elvégzése egy részletesebb felmérésen alapuló tervtérkép és engedélyezett fejlesztési kiviteli terv készítését teszi szükségessé.

6.3.2. Területfelhasználási terv

A kastélypark jelenlegi területhasználata a már fél évszázada működő gyógyintézmény céljának megfelelő hasznosítással jellemezhető.

A gyógyintézmény funkciójának kiszolgálására lettek az épületek átalakítva, illetve hasznosítás híján üresen hagyva (bejárat melletti valamikori istálló épülete). A gyógyítási cél szolgálatára építették a tornatermet, a foglalkoztató faépületet. A lovarda helyén megépült kazánház is a kastélyparkból az eredetitől eltérő célú hasznosítási igénybevételt jelent. Hasonló terápiás céllal létesült az állatkarám, valamint a gyümölcsös melletti zöldségeskertek, csökkentve az eredeti park területét.

A speciális funkció velejárója lett, hogy a park területén temető kialakítására is sor került. A temetőben hagyományos és urnás temetés is történik. (Az új urnafal terve elkészült, megépítése 2008-ban várható.)

A park területhasználatának változtatását a jelenlegi funkció nagyon behatárolja. A kastélypark állapotát egyébként a gondozottság jellemzi a szűkös lehetőségek ellenére is.

- A főbejárat és a kastély között elterülő díszkert lett folyamatosan az újabb növénytelepítések színtere. Az ide telepített sok örökzöld teljes mértékben megszüntette a rálátást a kastélyra. Ezen a területen több gyepfelület, több virágfelület és kevesebb fásszáru növény jelenléte volna kívánatos, amint az eredetileg is jellemezte a parknak ezt a részét.

- A kastély északi oldalán ahol régen is virágágyak voltak, a lehetőségek függvényében újra célszerű volna virágágy létesítése. A kastély tengelyéből régen egészen a Rábáig le lehetett látni.

Az egykori vue helye ma is fellelhető.

3 db fa és a vue szegélyén lévő fák behajló ágai akadályozzák a kilátást. Az eredeti állapot visszaállítása megoldható minimális beavatkozással.

- Az erdőszerű állománnyal borított területeken az aljnövényzet visszaszorításával a parkszerű állapot helyreállítható. Az idős fák közül egynéhány elpusztult, a helyükön kialakult lékekben pótolni kell a fákat.

- A park területén egykor kialakított kertészkert az üvegházak szomszédságában jelenleg is ezt a funkciót tölti be mintaszerűen. Mivel a terápiás kezelés részét is képezi, feltétlen fenntartandó. Az üvegházak koruknál fogva agrártörténeti értékkel is bírnak.

- A később kialakított zöldségeskertek területei eredetileg nem ezt a funkciót töltötték be. Amíg fenntartásuk szükségesnek látszik, zöldségeskertként művelhetők, de ha az igény megszűnik, a területet a park szerkezetébe kell beilleszteni.

- A gyümölcsöst 5 éve újították fel 0,7 ha-nyi területen, mintegy visszaállítva a régi parkban is megtalálható gyümölcsöst. Hogy hosszú ideig megőrizhető legyen, intenzív ápolást (talajművelés, metszés, növényvédelem) igényel.

- A felső parkhoz egykor szervesen hozzátartozott az Amália ligetet is magába foglaló 7,1 ha-os erdőtömb a domb északi lejtőjén. Az utóbbi évtizedekben fizikailag kerítéssel is el lett választva, így a kapcsolat is megszűnt a két egység között.

A fejlesztési terv a terület feltárására és mértéktartó módon közjóléti turisztikai célú területhasznosításra tesz javaslatot. Így az Őrség kapujában mindjárt szabadteri irodalmi emlékhely fogadja az ide látogató erdőjáró turistákat.

A területet egy sétaút tárja fel a felkutatott eredeti nyomvonalon, illetve ahhoz csatlakozik egy összekötő út, amely a park alsó bejárat kapuzatánál kialakítandó pihenőhellyel köti össze.

Az Amália ligetben irodalmi emlékliget és a sétaút mentén pihenőhelyek kialakítására kerül sor.

- Az Amália ligethez régen a Rába sík lovaglőösvényekkel kapcsolódott. A Rába menti sík területét egy túraútvonal tárja fel és kapcsolja hozzá az Amália ligeti erdőtömbhöz.

6.3.3. Közlekedésfejlesztési javaslat

A parkban a szervizforgalomtól eltérő gépjármű forgalmat a jövőben sem szabad engedélyezni.

A parknak az utca felőli bejáratait a továbbiakban is úgy kell üzemeltetni, ahogyan ezidáig. A főbejárat forgalmát a legszükségesebb esetekre kell korlátozni, a megépített másik két bejárat célszerűen szolgál gazdasági bejáratként.

A kastélyparkon belüli gépkocsival is használható közlekedési hálózat nyomvonala megfelelő, újabb utak kialakítására megítélésünk szerint nincs szükség.

- Gyalogos forgalmú utak tekintetében a park jelenlegi hasznosítását figyelembe véve a bővítésre korlátozott mértékben teszünk javaslatot, mivel a park burkolt felületű útjai kiszolgálják a gyalogos forgalmat. Új zúzalékos sétaút építése az Amália ligeti sétaösvényekhez való csatlakozás miatt válik szükségessé 80 fm hosszban.

A sétaút jellemző paraméterei:

- 1,2 m burkolati szélesség a terephez igazított lejtéssel szegély nélkül
- kétoldali 1-1 m széles füves padka kifelé lejtéssel
- burkolati rétegrend
 - 4 cm 0/5 finom mészkőzúzalék vagy folyami kavics
 - 5 cm 5/12 mészkőzúzalék vagy folyami kavics
 - 15 cm 20/40 durva zúzalék vagy folyami kavics
 - tömörített ágyazati tükör 1,2 m szélességben Try 85 %

A kastély előtti díszkertet kereszt irányban megosztó 1 m széles betonút a kastély jelenlegi funkciójának megfelelően a főépülethez vezető és az épületek közti gyalogos forgalmat bonyolítja le.

A jelenlegi betonút kiváltására térkőburkolat építését javasoljuk 1,2 m szélességben az utak kereszteződésénél 8 m átmérőjű kör alakú kiteresedéssel, melynek középpontjába kisebb térplasztika elhelyezhető.

A térkőburkolat jellemző paraméterei:

- 1,2 m széles keresztdőlés nélküli vagy 2 %-os egyirányú keresztdőlésű burkolat 25 x 25 cm monolit betongerendába fogatott süllyesztett szegéllyel

- térkőburkolat vastagsága 6 cm kvarchomok hézagolással

- ágyazati rétegrend:

- 2 cm térkő ágyazat – homok
- 5 cm Z5/15 zúzalék Try : 90 %
- 10 cm Z25/40 zúzott kő Try : 85 %

- Az Amália liget sétautjainak kialakításánál 470 fm-en a régen kialakított sétautak és pihenőhely felszínek felhasználását javasoljuk, mivel ezek a nyomvonalak jól felismerhetők ma is. Tekintettel a terület védett voltára és a területhasználat extenzívebb jellegére, egyszerűbb és természetközelibb mulcsozott járőfelület kialakítását javasoljuk.

Az út kialakításának folyamata:

- a sétaut nyomvonalának kitűzése
- a sétautat borító avarréteg eltávolítása
- a nyomvonal profilírozása
- 3-4 cm kéregdarálék terítése
- kéregdarálék behengerezése.

Hasonló módon történik azoknak az új sétautszakaszoknak a kialakítása, amelyek nem a meglévő, hanem új nyomvonalakon haladva kötik össze az egyes pihenőhelyeket.

- Az előzőeknél is egyszerűbb módon javasoljuk a park alsó (keleti) bejáratától a kastélyhoz felvezető kocsit egykori nyomvonalának a helyreállítását 200 fm szakaszon.

A díszes kapuzattól a park kerítéséig a kocsit nyomvonala ma is követhető. Az út területén felferődött cserjék kiirtásával és az útszelvény profiljának kialakításával nem csak a régi út nyomvonala tehető szabaddá és láthatóvá, hanem egyúttal az Őrség kapuját jelképező pihenőhelytől az Amália ligeti irodalmi emlékhelyhez vezető út kezdő szakasza is kialakítható rajta.

6.3.4. A park növényállományának kezelési terve

A növénykezelési terv célja:

- a park térszerkezetének meghatározása
- meg hagyandó faállományok kezelési feladatainak meghatározása
- idős faegyedek kezelési, fenntartási feladatainak megfogalmazása
- növénytelepítési javaslat a növényállomány fajgazdagságának növelésére, változatos esztétikai hatások elérésére.

A park egyes területein a tájképi jellegű megjelenését elveszítette azáltal, hogy a faállomány besűrűsödött, illetve a ritkább térállású faállomány alatt a cserjeszint záródott és átláthatatlan többszintes erdő képét mutatja.

Ennek érdekében az erdőszerű, túlcserjésedett részeket fel kell számolni. Az így kezelendő felszínek együttes nagysága 24.900 m², melyből 22.000 m² zárt lombos faállományt érint, 2.900 m² pedig sűrű lucos.

Az Amália ligetben a pusztuló vörösfenyők környezetében a beszűrődő fény hatására elszaporodó cserjéktől meg kell tisztítani a területet (600 m²), hogy a vörösfenyők pótlása megtörténhessen és a telepítendő fenyők javuló fényviszonyok között nevelkedhessenek. A vörösfenyő (lévén fényigényes faj) csak megfelelő fényviszonyok biztosítása mellett telepíthető.

- Az aljnövényzet és a faállomány gyérítésével érintendő területeken szoliterként vissza kell hagyni az idős és értékes faegyedeket, másrészt pedig az állomány alatt felnevelődött egy-egy továbbnevelésre érdemes fiatal egyedet is célszerű megkímélni. A fásszárú növényzet eltávolítását gyökerestől javasoljuk, ezzel elejét lehet venni a későbbi erőteljes gyökérsarj képződésnek, amelynek következtében az eredeti állapot, vagy annál sűrűbb aljnövényzet képződhetne.

Az aljnövényzet visszaszorításának munkafázisai:

- a kivágandó növények kijelölése szakember irányításával
 - a jelölt cserjék kivágása gyökfő alatti elválasztással
 - gallyazás, a vékonyfa darabolása, deponálása, elszállítása
 - a megmaradó díszítő cserjék felújítása, ifjítása
 - gallyak, ágak összegyűjtése, kiszállítása, elégetése vagy aprítékképzés.
- A park növényállományából folyamatosan pusztul el egy-egy faegyed kora vagy egészségi állapota miatt. Ezeknek a kíméletes eltávolítását rendszeresen el kell végezni.
- Javasolunk továbbá eltávolításra olyan fákat, amelyek ugyan egészségesek, de túlságosan sűrűn helyezkednek el, így pl. a díszkert területén a kastély előtti tér átláthatatlanságát idézik elő. A kitermelt faanyagot függetlenül használhatóságától, el kell távolítani az állományból.

- A park területén bár nem nagy mértékben, de megjelent a fehér fagyöngy (*Viscum album*) károsítása. Egyelőre 3 fán észlelhető a megjelenése, de tömeges elterjedése nagy veszélyt jelenthet a park idős fáira.

Az örökzöld 30-100 cm átmérőjű, majdnem szabályos gömb alakú epifiton 38 lombosfa nemzetség fajain élőködik. Leggyakoribb gazdanövényei a nemes nyárok, hársak, juharok, de előfordulnak nyíren, kőrisen, égeren, gyümölcsfákon és akácon is. Szívógyökerei a fa legfiatalabb évgyűrűinek szállítóedény rendszeréből szívják el a tápanyagot.

Fényigényes faj, tömeges előfordulása általában ritka lombosfák fán és a fák csúcsán jelentős. Több éves élőködés után a gazdanövény pusztulását eredményezi.

Termését – a húsos álbogyót – a madarak terjesztik.

A parkban a fagyöngyfertőzés terjedésének nagyon jók a feltételei, mivel a parkban nagyon sok énekesmadár talál fészkelőhelyet, melyek a táplálkozásuk során terjesztik.

A fertőzéssel egyelőre kevésbé érintett fák esetében a fagyöngyös ágrészek eltávolításával a fák pusztulását előidéző fertőzés terjedése megelőzhető, melyhez kosaras daru alkalmazását javasoljuk.

Egyedi fák kitermelésének munkafázisai:

- a kitermelendő vagy kezelendő fák felkutatása, a beavatkozás mértékének, módjának meghatározása (száraz ág eltávolítás, korona csonkolás, kivágás), mely munkát csak szakember végezhet el
- az eltávolítandó növényrészek óvatos, gondos levágása emelőkosaras munkagépről, köteles ágelhúzással
- a vágásfelületek faseb-viasszal történő bekenése rögtön a vágást követően
- a műszaki létesítmények környezetében lévő kitermelendő fák irányított döntése, a visszamaradó növényzet épségének védelme mellett
- a vastagfa feldolgozása és elszállítása
- vékonyfa, ágfa összegyűjtése, elszállítása a tüzelési helyre, vagy apríték készítés.

- A park területén található idős vadgesztenyék (47 db) szenvednek a levélaknázó moly rendszeresen évente visszatérő károsításától.

A levélaknázó moly (*Cameraria ohridella*) hazánk területén 1990 óta ismert károsító.

A lepke hernyójának kártétele következtében a lombzat ránézésre perzselésre emlékeztet. A több éven át lombjukat veszített fák legyengüléséhez vezet a rendszeres károsítás.

A parkban a fertőzés terjedése megelőzhető lett volna, ha a fertőzött lehullott lombot évente rendszeresen folyamatosan összegyűjtötték volna és elégetése megtörtént volna. Az avarban és a gypszintben a károsítók átteleltek és az évenkénti újrafertőzéssel a fákat legyengítették. A zöld lombzat vegyszeres kezelésével – amely ugyan költséges és rendszeresen ismétlődő feladat – a fák egészségi állapota javítható lenne, így azok életkora hosszabbítható.

A park vadgesztenye fái esetében még eredményesen alkalmazható ez a megelőző eljárás.

A permetezést évente kétszer, májusban teljes lombfakadást követően és július hónapban az aknázómoly rajzási idejéhez alkalmazkodva szükséges elvégezni. Első években egy augusztusi permetezés is szükséges lehet.

A növényvédelmi munkák megrendelhetők a Győr-Moson-Sopron megyei Növény- és Talajvédelmi –Szolgálatnál (Győr, Arató út 5.). A növényvédelmi munkák végzéséhez eredményesen alkalmazható vegyszerek a Dimilin 25 WP és az Alsystin 25 WP.

- Az idős platánfák némelyikén felismerhető a levélgnomónia (*Apiognomonia veneta*) károsító hatása.

A leveleken főleg az erek mentén kiterjedt, barna, elhalt foltok keletkeznek. A kórokozónak kedvező hűvös, csapadékos tavaszi időjárás esetén a kibomló hajtások nagy része elhal, majd lombhullás következik be. A levelekben áttelelő termostestekből kiszóródó spórák indítják el fakadáskor a fertőzést, ezért fontos ősszel a lomb elégetése.

Az elszáradt részek visszavágásával az egészséges részig és a levelek elégetésével kicsit késleltethető a betegség elhatalmasodása.

Permetezéssel is elejét lehet venni a betegség kialakulásának. Rügypattanás előtt réz tartalmú szerrel (pl.: Miltox special), majd rügypattanáskor az első levelek kifejlődését követően, és még kétszer 14 napos követéssel szintén ezzel a szerrel vagy Orthociddal, Fundazollal javasolt a permetezés elvégzése.

Ha a károsítás olyan mértékűvé fokozódik, hogy az ágak végén ún. bábaseprűk (seprűszerű hajtáscsokrok megjelenése) alakulnak ki, akkor nem marad más megoldás mint a fertőzött fák egészen vastag ágakra történő visszacsonkolása.

Ez még idősebb platánok esetében is eredményes védekezési mód a fertőzés elterjedésének megakadályozására, mert a platán visszاسzerző (vágásfelületet be-növő) képessége rendkívül jó. Természetesen a vágásfelület faseb védő anyaggal történő kezelését itt is el kell végezni az esetleges bekorhadások megelőzésére, a fertőzési kapuk lezárására.

- Más jellegű növény-egészségügyi probléma a kis kastély előtti sűrűn telepített lucfenyő fasor erőteljes tűhullatása. Az utóbbi két évben volt megfigyelhető a lucfenyőkön az átlagost többszörösen meghaladó mértékű levélvesztés.

Ennek okai egyrészt a túl sűrű térállásból (átlagosan 1,5 m-es tőtávolság), másrészt az ilyen korú (kb. 40 éves) lucfenyő feltisztulási készségéből fakadnak.

A 2007. év nyarán tapasztalt rendkívüli forróság, amely csapadékhiánnyal párosult fokozottan próbára tette a fák alkalmazkodó képességét.

A túl sűrű ültetés miatt a lombvesztés továbbra is tapasztalható lesz, mivel a fák koronája egymásba nőtt. Ma már a ritkításukkal legfeljebb torz koronájú fákat lehetne nyerni. A párologtató felület csökkentését az alsó ágak (kb. 2 – 2,5 m törzshosszon) felnyesésével lehetne elérni, így a fák védekező lombvesztése jelentős mértékben csökkenthető.

A lucfenyő sor későbbi időszakban esedékessé váló cseréje esetén a fasor jelleg megtartása mellett oszlopos tiszafák ültetését javasoljuk 4 m-es tőtávolsággal.

- A megmaradó faállományok alatt a gyepszintjük területét (7.000 m²) folyamatosan ápolni kell gépi illetve kézi szárzúzó kaszálással. A kastély közelében lévő

intenzívebben használt területek fenntartó kaszálását (13.200 m²-en) rendszeresen el kell végezni.

A kastélypark területén felújítással érintett területrészek ápolási munkáit (4.900 m²) folyamatosan el kell végezni a felnövő újulat érdekében.

A park területén állomány alatti és lékekbe telepített pótlások (többnyire gertyán) is találhatók (2.100 m²). Ezeknek a fácskáknak az ápolását törzsnevelési munkáit évente két-háromszori visszatéréssel el kell végezni.

- A tájképi park szerkezetének megtartása a fajgazdagítás, a pótlás érdekében növénytelepítésre is szükség van. A növénykezeléshez hasonlóan a növényültetés sem csak egy alkalommal elvégzendő feladat, a park folyamatos változása, fejlődése ezen a téren is az állandó visszatérést igényli.

A növénytelepítés elsősorban a fakivágás nyomán keletkezett lékekben történik.

- A volt gépház környezetében a letermelt fás növényzet természetes felújítása történik a helyben magról és sarjról nőtt fákkal és cserjékkel.

Itt a felújítás során az erdőszerű sűrű térszerkezetű állományszerkezet kialakulását kell előnyben részesíteni.

- Fafajok pótlása.

- A park területén a fák pótlására vonatkozó javaslatunkat a tervtérkép tartalmazza.

A park fajgazdagságának megtartása és bővítése céljából örökzöld és lombos fajokat egyaránt ajánlunk.

Az ültetést lombos fák esetében sorfa, fenyők esetében pedig 100 – 120 cm-es fácska ültetési anyaggal javasoljuk végrehajtani.

A fenyőket tavasszal, a lombos fákat pedig ősszel, lombhullás után javasoljuk ültetni.

A növényültetés munkafázisai a következők:

- ültetési anyag kiválasztása (kertész vagy erdész szakember segítségével)
- az ültetés helyének kijelölése, majd 80 x 80 x 80 cm-es ültetőgödör kiemelése (cserjék esetében 25 x 25 x 25 cm)
- amennyiben a kikerülő föld rossz minőségű vagy idegen anyaggal szennyezett, úgy tözeges termőfölddel 50 %-os talajjavítást vagy teljes talajcserét kell végrehajtani
- az elültetett növények körül 2 m átmérőjű tányérozást kell kialakítani, melyet 4-5 évig évente 2-3 alkalommal fel kell kapálni talajlazítási és gaztalanítási céllal. A cserjék ápolása különösen fontos és figyelmet igényel.
- az elültetett fákat 2-3 évig szükség szerint locsolni kell. A cserjék locsolását nagyobb gyakorisággal kell elvégezni mint a fákét.
- a frissen ültetett növényeket egyedi vadrágás elleni védelemmel akkor kell ellátni, ha az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy télen a parkba bejutó vadak (elsősorban őzek) a fiatal fák kérgét felhántották.

Ültetendő növényanyagként földlabdás burkolt gyökerű anyagot javasolunk beszerezni. Amennyiben burkolt gyökerű ültetési anyag nem szerezhető be, úgy szabad gyökerű növények is használhatók, de ez esetben különös gondossággal kell eljárni. A növényültetéssel legcélszerűbb kertépítő vállalkozót megbízni, akivel garanciális szerződést lehet kötni a növények megeredésére vonatkozóan.

A park faállományának fajgazdagsága megőrzése és gyarapítása céljából az alábbi fajokat javasoljuk.

LOMBOS FÁK

<i>latin név</i>	<i>magyar név</i>
<i>Acer campestre</i>	Mezei juhar
<i>Acer platanoides</i>	Korai juhar
<i>Aesculus carnea</i>	Hússzínű vadgesztenye
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Vadgesztenye
<i>Catalpa bignonioides</i>	Szivarfa
<i>Celtis occidentalis</i>	Nyugati ostorfa
<i>Cercis siliquastrum</i>	Júdásfa
<i>Evodia hupehensis</i>	Kínai mézesfa
<i>Fagus sylvatica „Atropunicea”</i>	Vérbükk
<i>Fagus sylvatica „Laciniata”</i>	Szeldelt levelű bükk
<i>Fraxinus excelsior</i>	Magas kőris
<i>Fraxinus excelsior „Heterophylla pendula”</i>	Szomorú kőris
<i>Ginkgo biloba</i>	Páfrányfenyő
<i>Gymnocladus dioicus</i>	Vasfa
<i>Juglans nigra</i>	Fekete dió
<i>Liriodendron tulipifera</i>	Tulipánfa
<i>Liquidambar styraciflua</i>	Amerikai ámbrafa
<i>Magnolia acuminata</i>	Hegyeslevelű magnolia
<i>Morus alba „pendula”</i>	Szomorú fehérreper
<i>Paulownia tomentosa</i>	Japán császárfa
<i>Platanus hybrida</i>	Platán
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>	Kaukázusi szárnyasdió
<i>Quercus cerris</i>	Cserfa
<i>Quercus frainetto</i>	Magyar tölgy
<i>Quercus imbricaria</i>	Zsindelyes tölgy
<i>Quercus palustris</i>	Mocsár tölgy
<i>Quercus petraea</i>	Kocsánytalan tölgy
<i>Quercus robur</i>	Kocsányos tölgy
<i>Sophora japonica</i>	Japán akác
<i>Sorbus torminalis</i>	Barkócaberkenye
<i>Tilia argentea</i>	Ezüst hárs
<i>Tilia platyphyllos</i>	Nagylevelű hárs
<i>Ulmus laevis</i>	Vénic szil

ÖRÖKZÖLDEK

<i>Abies alba</i>	Közönséges jegenyefenyő
<i>Abies concolor</i>	Colorádó fenyő
<i>Abies nordmanniana</i>	Kaukázusi jegenyefenyő
<i>Abies pinsapo</i>	Andalúziai jegenyefenyő
<i>Calocedrus decurrens</i>	Kaliforniai gyantáscédrus
<i>Cedrus atlantica</i>	Atlasz cédrus
<i>Cedrus deodara</i>	Himalájai cédrus
<i>Cryptomeria japonica</i>	Japánciprus
<i>Ilex aquifolium</i>	Közönséges magyal
<i>Larix decidua</i>	Vörösfenyő
<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	Kínai mamutfenyő
<i>Picea obovata</i>	Szibériai lucfenyő
<i>Picea pungens</i> „Glaucá”	Ezüstfenyő
<i>Pinus nigra</i>	Feketefenyő
<i>Pinus silvestris</i>	Erdeifenyő
<i>Pinus strobus</i>	Simafenyő
<i>Pinus wallichiana</i>	Himalájai selyemfenyő
<i>Pseudotsuga menziesii</i> var. <i>glauca</i>	Kék duglászfenyő
<i>Pseudotsuga menziesii</i> var. <i>viridis</i>	Zöld duglászfenyő
<i>Sequoiadendron giganteum</i>	Mamutfenyő
<i>Taxus baccata</i> „Fastigiata”	Oszlopos tiszafa
<i>Thuja plicata</i>	Óriás tuja
<i>Tsuga canadensis</i>	Keleti hemlokfenyő

- Cserjetelepítés

A park területén cserjék telepítését a kerítés mentén takaró és díszítő cserjeszegély kialakítására, valamint szoliter cserjék, cserjecsoportok létrehozása céljából javasoljuk.

A park cserjeállományának bővítését (határoló sövényként) elsősorban a park déli szegélyén javasoljuk az utcai zaj és porterhelés kiszűrésére illetve mérséklésére. A kerítés melletti szegélyező cserjesor esztétikai szempontból is kellemes látvánnyal zárja le mindkét oldalról (a park felől és utca felől) a parkot.

A park belsejében az ültetésre javasolt cserjékkel a növényállomány (lombbal, vagy virággal) díszítő értékének a fokozása a célunk.

Cserjék telepítéséhez konténeres ültetési anyag felhasználását javasoljuk a biztos megeredés elérése céljából.

Konténeres növények általában nagy biztonsággal telepíthetők az év bármely szakában, de elsősorban az őszi ültetést javasoljuk.

A növényültetés munkafázisai a következőkben foglalhatók össze:

- ültetési anyag kiválasztása (kertész vagy erdész szakember segítségével)
- az ültetés helyének kijelölése, majd 30 x 30 x 30 cm-es ültetőgödör kiemelése

- amennyiben a kikerülő föld rossz minőségű, vagy idegen anyaggal szennyezett, úgy tözeges termőfölddel 50 %-os talajjavítást vagy teljes talajcserét kell végrehajtani
- az elültetett növények körül tányérozást kell kialakítani, melyet 4-5 évig évente 2-3 alkalommal fel kell kapálni talajlazítási és gaztalanítási céllal
- az elültetett cserjéket 2 évig szükség szerint locsolni kell.

Cserjetelepítéshez az alábbi fajok alkalmazását javasoljuk:

<u>latin név</u>	<u>magyar név</u>
Broussonetia papyrifera	Papíreperfa
Buddleia davidii	Illatos nyári orgona
Buxus sempervirens	Örökzöld buxus
Chaenomeles japonica	Japánbirs
Corylus maxima „Purpurea”	Vöröslevelű óriásmogyoró
Cotinus coggygria	Cserszömörce
Cotoneaster horizontalis	Kerti madárbirs
Exochorda korolkowii	Turkesztáni gyöngycserje
Forsythia suspensa	Közönséges aranycserje
Hamamelis mollis	Kínai varázsmogyoró
Hypericum calycinum	Bőrlevelű orbáncfű
Kerria japonica	Boglárkacserje
Laburnum anagyroides	Aranyeső
Laurocerasus officinalis	Babérmeggy
Magnolia soulangiana	Nagyvirágú magnólia
Petteria ramentacea	Albánzanót
Philadelphus coronarius	Jezsámen
Pyracantha coccinea	Tűztövis
Rhodotypos scandens	Hószirm
Sorbaria sorbifolia	Északi tollas gyöngyvessző
Spiraea vanhouttei	Kerti gyöngyvessző
Syringa vulgaris	Közönséges orgona
Viburnum opulus	Kányabangita
Viburnum rhytidophyllum	Ráncoslevelű bangita
Vitex agnus castus	Illatos barátcserje

FUTÓRÓZSÁK

<u>fajta</u>	<u>szín</u>
Climber New Dawn	illatos halványvörös
Climber Paul Scarlet	vörös
Climber Penny Lane	krémszínű
Pillar Trevi Fountain	narancssárga
Pillar Ponte Rose	vörös telt virágú
Rambler Metanoia	lazacszínű
- Lágyszárú telepítés	

A park jelenlegi növényállománya fákból és cserjékből áll. Lágyszárú díszítőelemek (egynyári és évelő virágos növények) a kastély előtt két kör alakú virágágyásban található, melyek szépen gondozottak.

Javasoljuk ezeknek a virágágyásoknak a felbővítését 9 m átmérőjű kör területére és ugyanilyen kör alakú virágágyás ültetését javasoljuk a kastély északi oldalán is.

Telepítésre az alábbi (részletraajzokon megjelenített) növények telepítését javasoljuk.

I. változat növényei

Chrysanthemum frutescens (fehér)

Impatiens walleriana (piros)

Lobelia erinus „Cabridge Blue” (kék)

II. változat növényei

Canna indica „Dazzler” (piros)

Begonia semperflorens „Danica” (világos piros)

Iresine lindenii (fehér)

Senecio cineraria (piros)

Helichrysum petiolare (sárga)

Lobularia maritima vagy Sagina subulata (évelő) (kék)

- Fa virágtartó ládák növénytelepítése

A park díszkertjébe és az épületek bejárataihoz 24 db fa virágtartó láda elhelyezését javasoljuk, melyekbe lágyszárú, évelő vagy fásszárú díszcserjék tetés szerinti ültethetők.

6.3.5. Tervezett közjóléti létesítmények

A parkot használó lakók, látogatók és az itt dolgozó személyzet számára az angolpark használhatóságát a komfortérzet növelését fokozni lehet az erdészeti terminológiában közjóléti célokat szolgáló berendezéseknek nevezett létesítmények elhelyezésével. Hasonló módon az Amália ligetben is az egyes műszaki berendezések elhelyezése fontos szerepet kap a terület közjóléti hasznosításában.

- Tájékoztató és irányító táblák

A park területén 3 helyen, az Amália ligeti erdőben 7 helyen, a fogadó szakasznál (Keleti kapu) 2 helyen javaslunk tájékoztató táblát elhelyezni. A táblákra az eligazodást segítő a park térképét (az épületek feltüntetésével) javasoljuk felhelyezni (ez különösen fontos a bejárathoz tervezett táblánál). Ezen túlmenően a kastély történetét, a parkban található növény- és állatvilág ismertetését javasoljuk megjeleníteni, illetve versidézeteket is tartalmazhatnak az irodalmi emlékhelyen.

Megjelenhet a táblákon az intézmény múltját ismertető leírás is.

Az útelágazásokba fontos az irányító táblák elhelyezése is, amelyek segítenek az ismeretlen látogatóknak a haladási irány eldöntéséhez.

Irányító táblából 10 db-nak az elhelyezését javasoljuk a park és az Amália ligeti erdő területén.

A tájékoztató- és irányító táblák fából készítendőek (alapanyagnak javasoljuk az akácfa, tartóssága miatt).

A tájékoztató- és irányító táblák elkészítéséhez javasolt típusokról a mellékletben mintarajzokat ajánlunk.

A tájékoztató táblák feliratának elkészítésére már modern technológiák állnak rendelkezésre, pl. alumínium lapra nyomtatás, nyomtatott műanyaglap átlátszó előlappal, stb.

A táblák lábainak földbe kerülő részét szénítéssel, vagy bitumen bevonással kell megvédeni az elkorhadástól. A föld feletti részeket háromszori xyladekoros keze-léssel kell megvédeni.

- *Növényismertető táblák*

A parkban található fásszárú növények megismertetése céljából javasoljuk növényismertető táblácskák elhelyezését. A táblácskák földbe szúrható zománczott hagyományos kivitelben készíten-dők.

A táblák a növényfaj latin és magyar nevét, valamint elterjedési területét tartal-mazzák.

A park területén 60 db, az Amália ligeti erdőben 50db tábla elhelyezésével az itt található növényállomány jól bemutatható.

Értékes növényritkaságok megjelölésére javasolunk fából készült növényismertető táblákat is, melyeken az előzőnél részletesebb ismertető szöveg elhelyezésére van lehetőség.

- *Pihenőházak*

Pihenőházakat az Amália ligetben illetve a park keleti sarkánál lévő (Keleti kapu) fogadó állomásnál javasolunk elhelyezni. Egy-egy nagyobb méretűt az irodalmi emlékhelyen és a fogadóállomáson, egy kisebbet pedig a 2. számú pihenőhelyen.

A pihenőházak elkészítését fából az ajánlott részletrajzok szerint javasoljuk. Elhelyezésükkel az a cél, hogy esős időben is meg lehessen tartani egyes irodalmi megemlékezéseket illetve a terephez kötődő irodalmi és képzőművészeti foglal-kozásokat, illetve a fogadó állomáson az idáig elérkezett turisták megpihenhesse-nek.

- *Pihenőhelyek kialakítása*

A tervben az Amália ligeti erdőben három pihenőhely kialakítására kerül sor. A legfelszereltebb az irodalmi emlékhely környezete pihenőházzal, emlékkövek helyreállításával, táblákkal és padokkal.

Az 1. sz. pihenőhelyen kőből rakott tűzrakóhely, pad-asztal garnitúrák és tájékoztató tábla elhelyezésére kerül sor.

A 2. sz. pihenőhelyen egy versidézetes táblát és egy kisebb méretű pihenőházikót javasolunk elhelyezni.

A sétaút mentén egy kilátóhely kínálkozik, ahonnan Gasztony községre nyílik szép kilátás. Ide egy versidézetes tábla és két pad kerül.

Hulladékgyűjtők elhelyezésére nem teszünk javaslatot, a tájékoztató táblákon fel lehet hívni a turisták figyelmét arra, hogy ne szemeteljenek és a keletkező hulladékokat vigyék magukkal a legközelebbi hulladékgyűjtő helyig.

- Padok, pad-asztal garnitúrák

A pihenőhelyeken és a sétautak mellett teszünk javaslatot padok (8 db) illetve pad-asztal garnitúrák (3 db) elhelyezésére.

Az új padokat akácfából kifűrészelt lábbal és ülőlappal, valamint tölgyfából készített hátlappal javasoljuk elkészíteni, az asztalokat pedig akácfából.

Az asztalok és padok felületkezelésére 3szori barna xyladekor mázolást javaslunk.

- Hidak

Az Amália ligeti erdőben a lovaglőösvény folytatásaként megtaláltuk azt a hidat, amelyen az ösvény átvezetett. Az általunk tervezett ösvény nyomvonala is az egykori hídon vezet át, ezért ennek a hídnak a megújítását, helyreállítását (át-ereszcsővek tisztítása, hídpillérek javítása, híd burkolatának javítása) javasoljuk.

Ezen túl az ösvény nyugati irányú folytatásaként a patakon kell az utat átvezetni, ahol egy kisméretű fa hidacska elhelyezését javasoljuk.

A fahidat jó minőségű szelvényáruból javasoljuk elkészíttetni. Felületi kezelésként 3szori xyladekor favédőszeres kezelést javaslunk elvégezni.

- Egyéb fa szerkezetű létesítmények

Pergola

A kastély keleti oldala mellett az Amália ligeti szerpentin és a kastélykápolna között 50 fm hosszban pergola építését tervezzük.

Ez a futórózsákkal befuttatott pergola vezeti be az Amália ligetből az érdeklődő turistákat a kápolnában berendezendő helytörténeti és kastélytörténeti kiállítás-hoz.

Fa kerítés és kapuzat

A parkban kialakított temető drótkerítése helyén a nyugati és a déli oldalon pálink kerítés (120 fm), és fa kapuzat kialakítására teszünk javaslatot.

Fa virágtartó ládák

A kastély előtti díszkertben jelenleg lévő beton virágládák cseréjét (24 db) javasoljuk fából készült ládákra, amelyek jobban illeszkednek a műemléki környezethez.

Emlékoszlop

Darlington püspök 1925. évi látogatásának emlékére az általa ültetett (azóta elpusztult) fa helyén egy fa emlékoszlopot javaslunk elhelyezni.

Madáretetők, madárodúk

A park kiterjedése és fajgazdagsága számos madárfajnak adhat otthont. Letelepedésük elősegítésére madáretetők, madárodúk kihelyezését javasoljuk. A park élő-

világának gazdagítása érdekében a nem járt, zárt növénycsoportokban főként az Amália ligeti erdőben a száraz, odvas, kidőlt fák helyben hagyhatók. A terület biológiai sokféleségének gazdagítása céljából a kastélypark területén is meghagyandók az odvas (nem balesetveszélyes) fák. A madárvilág egyed- és fajszámának gyarapítása érdekében a kastélypark és az Amália ligeti erdő területén madárodúk és madáretetők elhelyezését javasoljuk (összesen 20 db madárodú, 10 db madáretető).

- Műtárgyak restaurálása

A kastélyparkban egy, az Amália ligeti erdőben pedig több restaurálásra váró műtárgy található.

A kő virágváza gazdagon díszített műtárgy, amelyet restaurálását követően vagy a jelenlegi helyén vagy a díszkertet kereszt irányban megosztó gyalogos utak megújítását követően kialakítandó burkolt tér közepén javaslunk felállítani.

Az Amália ligetben a „hű társam emlékére” feliratú a „Naplopó” szobor talapzatát javasoljuk elvégezni az irodalmi emlékhely területén.

Ugyanitt található 4 db arccal föld felé fordított kőlap, amelyek feltárását és restaurálás utáni felállítását ugyancsak az irodalmi emlékhely területén javasoljuk.

KÖZJÓLÉTI LÉTESÍTMÉNYEK FENNTARTÁSA, KEZELÉSE

A közjóléti létesítmények fából készülnek, szabadtéren vannak, így nagyon lényeges azok jó minőségű faanyagból történő elkészítése, felületkezelése, évenkénti rendszeres visszatéréssel történő karbantartása.

Ennek során elsősorban a következőkre kell figyelemmel lenni:

- balesetveszélyessé váló létesítmény azonnali javítása, cseréje vagy eltávolítása
- rongálások, kezdődő meghibásodások gyors javítása az állagmegóvás érdekében
- elhasználódott vagy tönkretett és ezáltal funkcióját veszített létesítmények cseréje
- fafelületek évente-kétévente történő favédőszeres kezelése.

A rendezettség, gondozottság fenntartása azért is fontos, mert a rossz állapotú közjóléti létesítmények joggal kelthetik a használóban az elhanyagoltság érzetét, továbbá ilyen helyszíneken a szándékos rongálás is gyakoribb, hiszen nincs jelen a rend és tisztaság visszatartó ereje.

A közjóléti karbantartási munkák elvégzésének fontosságát és szükségességét a kastélyparkban előforduló sok látogató iránti tisztelet is motiválja, akikben hosszú időre megmarad a látogatás során szerzett élmény, benyomás.

6.4. Méretjegyzék

(Kastélypark)

1. *Növénykezelési munkák*

Fák koronájából a fagyöngyös ágak eltávolítása	3 db
Vadgesztenyék aknázómoly elleni vegyszeres védelme	47 db
Száraz, beteg fák és sűrűn álló díszkerti fák kivágása	15 db
Idős, egészséges fák koronakezelése	40 db
Zárt faállomány gyérítése, cserjeszint visszaszorítása	22.000 m ²
Gépi és kézi szárazúzó kaszálás	7.000 m ²
Gyepes felszínek fenntartó kaszálása	13.200 m ²
Kínai szűrős fenyő kiszabadítása a betonjárdából	1 db
Faveremrács készítése	1 db
Állomány alá telepítés ápolási törzsnevelési munkáinak elvégzése	2.100 m ²
Sűrű lúcos állományrész kezelése	2.900 m ²
Felújítással érintett területek ápolása	4.900 m ²
Földlabdás fák ültetése kikarózással	60 db
Szabad gyökerű vagy konténeres virágzó és örökzöld cserjék ültetése	500 db
Rózsalugas mellett rózsák ültetése	195 db
Virágágy ültetése (25 db/m ²) (9 m átmérőjű kör)	192 m ²
Gyümölcsös talajápolási, koronaalakító, ápoló metszése	7.800 m ²

Műszaki munkák

Tárolóhely bontása a kastély mellett	60 m ²
A díszkert beton gyalogos útjainak bontása (1 m széles)	160 m ²
A gyalogos út díszburkolat készítés (1,2 m széles)	240 m ²
Sétaút építése az Amália ligeti sétaút folytatásaként 1,2 m szélességben	80 fm
Ajtó nyitása a kerítésen az Amália liget felé	2 db
Pergola építése a kastély mellett	50 fm
Temető kapuzat kialakítása	1 db
Fakerítés a temető bejáratánál	120 fm
Fa virágtartó ládák elhelyezése a díszkertben	24 db
Növényritkaságokhoz növényismertető táblák elhelyezése	10 db
Zománcos növénynévtáblák elhelyezése	60 db
Darlington fa helyén emlékoszlop elhelyezése	1 db
Kő virágváza restaurálása	1 db
Nagyméretű tájékoztató és térképes tábla	3 db
Irányító táblák elhelyezése	3 db
Madáretetők elhelyezése	6 db
Madárodúk elhelyezése	10 db

(Amália liget)

Növénykezelési munkák

Anna fenyők környezetének kitisztítása	600 m ²
Anna fenyők pótlása (Larix deciduával)	40 db
Vue (kastélytól a Rába irányába) kitisztítása	1.200 m ²
Kocsiút nyomvonalának cserjeirtása (200 fm)	1.000 m ²

Műszaki munkák

Kocsiút nyomvonalán az út szerkezetének helyreállítása, profilírozása (200 fm)	600 m ²
Sétaút kialakítása a régi sétaösvény nyomvonalán 1,2 m szélességben	470 fm
Sétaút kialakítása 1,2 m szélességben új nyomvonalon	500 fm
Őrség kapuja pihenőhely kialakítása	550 m ²
Irodalmi emlékliget területének kialakítása	350 m ²
1. sz. Pihenőhely területének kialakítása	350 m ²
2. sz. Pihenőhely területének kialakítása	120 m ²
Irányító táblák elhelyezése	7 db
Nagyméretű tájékoztató és térképes tábla elhelyezése	6 db
Kisebb méretű irodalmi idézetes táblák elhelyezése	4 db
Zománcos növénynévtáblák elhelyezése	50 db
Pihenőházikó elhelyezése a fogadókapunál	1 db
Pihenőház (filagória) elhelyezése az irodalmi emlékligetben	1 db
Kis pihenőház elhelyezése a 2. sz. Pihenőhelyen	1 db
Szoborposztamens felállítása és emlékkövek helyreállítása az irodalmi emlékhelyen	5 db
Híd helyreállítása az egykori lovaglőösvényen	1 db
Kis fahíd elhelyezése a patakra	1 db
Tűzrakóhely kialakítása a 2. sz. Pihenőhelyen	1 db
Pad-asztal garnitúra elhelyezése	3 db
Padok elhelyezése a pihenőhelyeken	8 db
Madáretetők elhelyezése	4 db
Madárodúk kihelyezése	10 db

6.5. A tervezett munkák tervezői költségbecslése

A tervezett munkák mennyiségi mutatóit és beruházási költségigényük tervezői becslését az alábbiakban adjuk meg. Az ismertetés nem különül el az igénybe vehető vagy a rendelkezésre álló források szerint, ennek felosztása nem tervezői feladat.

A költségbecslés nem tartalmazza az ÁFA összegét.

TERVEZŐI KÖLTSÉGBECSLÉS ÖSSZESÍTŐ Ivánci Sigray kastélypark – Amália ligeti erdő

I.	Növénykezelési munkák a kastélypark területén	7.756,5 eFt
	Növénykezelési munkák az Amália liget területén	508,0 eFt
II.	Műszaki munkák a kastélypark területén	2.594,0 eFt
	Műszaki munkák az Amália liget területén	3.115,0 eFt
III.	Közzóléti berendezések a kastélypark területén	4.113,0 eFt
	Közzóléti berendezések az Amália liget területén	<u>7.347,0 eFt</u>
		25.433,5 eFt,

azaz Huszonötmillió-négyszázharmincháromezer-ötszáz 00/100 forint.

I. Növénykezelési munkák**I/1 Kastélypark területén**

1.	Fák koronájából a fagyönggyel fertőzött ágak eltávolítása, darus emelő alkalmazása 3 db	25.000 Ft/db	75.000,-
2.	Vadgesztenyék aknázómolylelő elleni vegyszeres permetezése 47 db	18.000 Ft/db	846.000,-
3.	Száraz, beteg fák és sűrűn álló díszkerti fák kivágása, feldarabolása, elszállítása, tuskók eltávolítása 15 db	10.000 Ft/db	150.000,-
4.	Idős fák koronakezelése emelőkosaras munkagéppel alkalmazásával 40 db	20.000 Ft/db	800.000,-
5.	Zárt faállomány gyérítése, cserjeszint gyökeres irtása, tuskók gyökfő alatti elvágással 22.000 m ²	80 Ft/m ²	1.760.000,-
6.	Gépi és kézi szárzúzó kaszálás évi 5 alkalommal 7.000 m ²	50 Ft/m ²	350.000,-
7.	Gyepes felszínnek fenntartó kaszálása a park területén évi 5 alkalommal, kaszálék összegyűjtése, komposztálása 13.200 m ²	20 Ft/m ²	264.000,-
8.	Állomány alá telepített fácskák ápolási, törzsnevelési munkáinak elvégzése 2.100 m ²	20 Ft/m ²	42.000,-
9.	Sűrű lucos állományrész kezelése alászorult fák kivágása, térszerkezet javítása, faanyag elszállítása 2.900 m ²	25 Ft/m ²	72.500,-
10.	Felújítással érintett területek (park nyugati sarkában) ápolási munkáinak elvégzése évi 3szori visszatéréssel 4.900 m ²	30 Ft/m ²	147.000,-
11.	Földlabdás fák ültetése, öntöző dréncső elhelyezésével, lombos fák kikaróztatásával 60 db	15.000 Ft/db	900.000,-

12.	Szabad gyökerű vagy konténeres virágzó és örökzöld cserjék ültetése		
	500 db	800 Ft/db	400.000,-
13.	Rózsalugas pergola mellett futórózsák ültetése		
	195 db	800 Ft/db	156.000,-
14.	Virágágy készítése, virágok ültetése (3 db 9 m átmérőjű kör 25 db/m ²)		
	192 m ²	6.250 Ft/m ²	1.200.000,-
15.	Fa virágládák feltöltése földdel, beültetése egynyári, évelő vagy fásszárú díszcserjével		
	24 db	8.500 Ft/db	204.000,-
16.	Gyümölcsös talajápolása és korona alakító metszése évi kétszeri alkalommal		
	7.800 m ²	50 Ft/m ²	390.000,-
Növénykezelési munkák a kastélypark területén összesen:			7.756.500,-

I/2. Amália liget területén

1.	Az egykori kocsút nyomvonalának (kő kapuzattól a felső park kerítéséig) kitisztítása gyökeres cserjeirtással 5 m szélességben, 200 fm hosszon		
	1.000 m ²	80 Ft/m ²	80.000,-
2.	A kastély tengelyétől a Rába irányába az egykori vue nyomvonalán a belógó fák ágainak levágása, a kilátás biztosítása		
	1.200 m ²	200 Ft/m ²	240.000,-
3.	Az irodalmi emlékliget környezetében az elpusztult vörösfenyők környezetének cserjéktől való megtisztítása, fényviszonyok biztosítása		
	600 m ²	80 Ft/m ²	48.000,-
4.	Vörösfenyő liget pótlása		
	40 db	3.500 Ft/db	140.000,-
Növénykezelési munkák az Amália liget területén összesen:			508.000,-
Növénykezelési munkák mindösszesen:			8.264.500,-

II. Műszaki munkák**II/1. Kastélypark területén**

1.	Kastély melletti tárolóhely építményének és kerítésének bontása, bontott anyag elszállítása, tereprendezés 60 m ²	600 Ft/m ²	36.000,-
2.	Díszkertben beton gyalogjárda bontása, bontott anyag elszállítása 160 m ²	800 Ft/m ²	128.000,-
3.	Gyalogos út díszburkolat készítés 1,2 m szélességben 240 m ²	8.500 Ft/m ²	2.040.000,-
4.	Sétaösvény építése a park területén az Amália ligetből beérkező ösvény folytatásaként 1,2 m szélességben 80 fm	500 Ft/fm	40.000,-
5.	Ajtó nyitása a kerítésen az Amália liget felé a séta-ösvények csatlakozásánál 2 db	25.000 Ft/db	50.000,-
6.	Kő virágváza restaurálása 1 db	300.000 Ft/db	300.000,-

Műszaki munkák a kastélypark területén összesen: 2.594.000,-

II/2. Amália liget területén

1.	Az egykori kocsút nyomvonalán az út szerkezetének helyreállítása, profilírozása 3 m szélességben 200 fm hosszon 600 m ²	300 Ft/m ²	180.000,-
2.	Sétaút kialakítása a régi sétaösvény nyomvonalán 1,2 m szélességben, feljavítás kavicsozással vagy kéregörleménnyel 470 fm	500 Ft/fm	235.000,-
3.	Sétaút kialakítása 1,2 m szélességben, új nyomvonalon profilképzés, kavicsozás, vagy kéregörlemény terítés, hengerezés 500 fm	700 Ft/fm	350.000,-

4.	Őrség kapuja (Keleti kapu), pihenőhely területének kialakítása, kavicsozása 550 m ²	800 Ft/m ²	440.000,-
5.	Irodalmi emlékliget területének kialakítása, profilképzés, kavicsozás, vagy kéregőrlemény terítés, hengerezés 350 m ²	500 Ft/m ²	175.000,-
6.	1.sz. pihenőhely területének kialakítása, profilképzés, kavicsozás, vagy kéregőrlemény terítés, hengerezés 350 m ²	500 Ft/m ²	175.000,-
7.	2. sz. pihenőhely területének kialakítása, profilképzés, kavicsozás, vagy kéregőrlemény terítés, hengerezés 120 m ²	500 Ft/m ²	60.000,-
8.	Szoborposztamens és emlékkövek helyreállítása, restaurálási munkák elvégzése 5 db	300.000 Ft/db	<u>1.500.000,-</u>
Műszaki munkák az Amália liget területén összesen:			<u>3.115.000,-</u>
Műszaki munkák mindösszesen:			5.709.000,-

III. Közjóléti berendezések**III/1. Kastélypark területén**

1.	Nagyméretű (160 cm x 100 cm) tábla elhelyezése feliratozással 3 db	350.000 Ft/db	1.050.000,-
2.	Irányító tábla elhelyezése 3 db	15.000 Ft/db	45.000,-
3.	Zománcozott kivitelű növénynév táblák elhelyezése a jellegzetes fák mellé 60 db	4.000 Ft/db	240.000,-
4.	Növényritkaságok bővebb ismertetéséhez ismertető táblák elhelyezése 10 db	18.000 Ft/db	180.000,-
5.	Pergola építése a kastély mellett a kápolnához vezető sétaút mellé 50 fm	25.000 Ft/fm	1.250.000,-
6.	Emlékoszlop elhelyezése a „Darlington fa” helyén 1 db	80.000 Ft/db	80.000,-
7.	Madáretetők elhelyezése a park területén 6 db	18.000 Ft/db	108.000,-
8.	Madárodúk elhelyezése a park védett részein 10 db	5.000 Ft/db	50.000,-
9.	Fa virágtartó ládák elhelyezése a díszkertben az utak mentén 24 db	15.000 Ft/db	360.000,-
10.	Fakerítés készítése a temető lehatárolására 120 fm	5.000 Ft/fm	600.000,-
11.	Temető kapuzat kialakítása a kerítés stílusához igazodva 1 db	150.000 Ft/db	150.000,-

Közjóléti berendezések a kastélypark területén összesen: 4.113.000,-

III/2. Amália liget területén

1.	Nagyméretű (160 cm x 100 cm) térképes és tájékoztató tábla elhelyezése feliratozással 6 db	350.000 Ft/db	2.100.000,-
2.	Kisméretű (80 cm x 100 cm) irodalmi idézeteket tartalmazó tábla elhelyezése feliratozással 4 db	200.000 Ft/db	800.000,-
3.	Irányító táblák elhelyezése 7 db	15.000 Ft/db	105.000,-
4.	Zománcozott növénynév táblák elhelyezése az ösvények mentén lévő fák mellé 50 db	4.000 Ft/db	200.000,-
5.	Pihenőház elhelyezése a fogadó kapunál (Keleti kapu) 1 db	1.100.000 Ft/db	1.100.000,-
6.	Hatszögletű pihenőház elhelyezése az irodalmi emlékligetben 1 db	1.500.000 Ft/db	1.500.000,-
7.	Kisméretű pihenőházikó elhelyezése a 2. sz. pihenőhelyen 1 db	700.000 Ft/db	700.000,-
8.	Eredeti híd helyreállítása az egykori lovaglőösvényen 1 db	60.000 Ft/db	60.000,-
9.	Kis fahíd elhelyezése a patakra az ösvény átvezetéséhez 1 db	40.000 Ft/db	40.000,-
10.	Tűzrakóhely kialakítása az 1. sz. pihenőhelyen 1 db	200.000 Ft/db	200.000,-
11.	Pad-asztal garnitúra elhelyezése az 1. sz. pihenőhelyen 3 db	60.000 Ft/db	180.000,-
12.	Padok elhelyezése a pihenőhelyeken 8 db	30.000 Ft/db	240.000,-
13.	Madáretetők elhelyezése a pihenőhelyek közelében 4 db	18.000 Ft/db	72.000,-

14. Madárodúk elhelyezése a liget védett helyein
10 db 5.000 Ft/db _____ 50.000,-

Közbiztonsági berendezések az Amália liget területén összesen: 7.347.000,-

Közbiztonsági berendezések mindösszesen: 11.460.000,-

7. INTÉZKEDÉSI, ÜTEMEZÉSI JAVASLAT

7.1. Anyagi erőforrások

Az erdők közjóléti célú védelmét és bővítését szolgáló feladatok ellátásának 2007. évi csekély összegű (de minimis) támogatása, a személyi jövedelemadó 1%-ának adófizetők által felajánlott részéből képzett bevételből, **91/2007. (VIII. 23.) FVM rendelet** alapján.

A támogatás célja, célterületek

A támogatás célja a folyamatos erdőborítással járó erdőgazdálkodás terjesztése és annak megvalósítása a városi és a közjóléti igénybevétel szempontjából frekvenciált erdőterületeken, valamint az erdők védelmének, fejlesztésének elősegítése, és az ezt szolgáló szemléletformálás széles körű elterjesztése.

Támogatás az alábbi célterületekre nyújtható:

- a) a városi és a közjóléti igénybevétel szempontjából frekvenciált erdőterületeken a folyamatos erdőborítás kialakítását elősegítő beavatkozásokhoz;
- b) a természetközeli erdőkezelési módszerek fokozottabb elterjedését szolgáló tevékenységekhez;
- c) a szakképzési programokhoz;
- d) ismeretterjesztő rendezvények tartásához, erdészeti erdei iskolák működtetéséhez, kiadványokhoz és kommunikációs tevékenységekhez (megjelentetés a nyomtatott és elektronikus sajtóban, interneten);
- e) erdei tanösvény, szabadtéri oktató bázis berendezésének kialakításához.

A támogatás jellege

E rendelet alapján az előirányzat forrásából a meghatározott támogatási célterületekre pályázatos formában, utólagos finanszírozású, vissza nem térítendő támogatás igényelhető.

E rendelet alapján nyújtott támogatás a 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelet (de minimis rendelet) szerinti csekély összegű támogatásnak minősül.

Egyéb pályázati lehetőségek:

Hazánk 2007-2013 között mintegy 5 milliárd euró (1.250-1.300 Mrd forint) fejlesztési forrást költött el az agrárium, a vidéki környezet és a vidéki térségek fejlesztésére. Ezzel lehetővé válik, hogy a megkezdett szerkezetváltás folytatódjon, valamint hogy a vidéki térségek leszakadása lelassuljon és megkezdődjön a társadalmi-gazdasági felzárkózás.

Az elmúlt időszak nemzeti forrásból finanszírozott, valamint uniós társfinanszírozással megvalósuló agrár-vidékfejlesztési programjainak tapasztalatain alapulva elkészült az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, amely igazodik az uniós és hazai fejlesztési iránymutatásokhoz.

Hazánk a Stratégia végrehajtására az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot (ÚMVP) készítette el, amely hazánk egész területére vonatkoztatott egyetlen

vidékfejlesztési program. Az Európai Unió vidékfejlesztési bizottsága 2007. szeptemberében fogadta el az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot. A négy intézkedéscsoportból álló Program az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) származó forrásból lesz támogatva 2007-2013 között.

Az ÚMVP II. és III. tengelye tartalmaz olyan támogatási intézkedéseket, melyek a fejlesztési tervben megfogalmazott fejlesztések megvalósításához pályázható.

A támogatás várható intézkedései a következők:

ÚMVP II. tengely

Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (226)

Az intézkedés célja:

Az intézkedés célja a társadalom közjóléti, szabadidős, környezetvédelmi igényeinek kielégítését veszélyeztető tényezők mérséklése, megszüntetése, az abiotikus és biotikus károk felszámolása, megelőzése, ezáltal a fajgazdagság megőrzése, növelése. Cél továbbá az erdőgazdálkodás kockázatának csökkentése, az erdők ökológiai, közjóléti szolgáltatásait veszélyeztető károk megelőzése, felszámolása.

A támogatás formája: Vissza nem térítendő támogatás: normatív, terület alapján, az egyes védekezési módoktól függően.

A támogatás aránya: 100 %

Nem termelő beruházások támogatása (227)

Az intézkedés célja:

Az intézkedés célja a megfelelő szintű elegyesség, több szintes állományszerkezet kialakítása az erdők természetességének, biodiverzitásának, egészségi állapotának javítása, a leromlott szerkezetű, vagy idegenhonos fajokból álló erdőtársulások őshonos erdőtársulásokká történő átalakításának ösztönzése, támogatása.

A támogatás formája: Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás aránya: 100 %

ÚMVP III. tengely

A turisztikai tevékenységek ösztönzése (313)

Az intézkedés célja:

A helyi turisztikai szolgáltatások bővítése és minőségének fejlesztése révén a települések vendégfogadó képességének és egyéni arculatának erősítése. A mezőgazdasági termelés és helyi értékesítés összekapcsolása a falvak turisztikai kínálatával, a falusi értékek megőrzése és hasznosítása. Minőségi szolgáltatásokat nyújtó falusi szálláshelyek létrehozása a már működő szálláshelyek és szolgáltatások felújítása, korszerűsítése és fejlesztése, valamint a piacra jutás segítése a marketing fejlesztésével. Az intézkedés célja továbbá a térség turisztikai vállalat-

kozások, szolgáltatók együttműködésének támogatása, az ehhez szükséges informatikai fejlesztések, minősítési, minőségbiztosítási szabványok bevezetésének ösztönzése.

A támogatás formája: Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás aránya: Közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: 55 %. Hátrányos helyzetű településeken vagy társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségben elhelyezkedő településen megvalósult projekt esetén 65 %.

A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése (323)

Az intézkedés célja:

Az intézkedés célja a falvak településképének és környezetének javítása, az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása, a termékértékesítés infrastrukturális feltételeinek javítása.

A támogatás formája: Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás aránya: Közcélú (önkormányzati) beruházások esetén a közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül 75 %. Hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségben elhelyezkedő településen megvalósuló projekt esetén 85 %. Magánvállalkozás esetén a közforrások aránya a nem jövedelemtermelő beruházások esetében az elismerhető költség 85 %-a, a jövedelemtermelő beruházások esetében az összes elismerhető költség 50 %-a.

A maximálisan adható támogatás mértéke: 70 millió Ft.

A fentebb említett pályázati lehetőségekre vonatkozó FVM rendelet készítése folyamatban van.

Folyamatban van továbbá az egyes közjóléti berendezések **fenntartásának** támogatásáról szóló rendelet megalkotása, amely az erdőkkel szemben támasztott társadalmi igények magasabb szintű kielégítése érdekében, a közjóléti berendezések karbantartási költségeinek részbeni megtérítéséhez nyújt támogatást. A tervezet szerint, támogatásra az erdészeti hatóság által vezetett **közjóléti nyilvántartásban szereplő** objektumok részesülhetnek.

7.2. Személyi- és eszközigények

A fejlesztések túlnyomó részben állami területen történnek, de a fejlesztés elsősorban a község és környékének ill. az idelátogató turisták közjóléti igényét hivatott kielégíteni, ezért javasoljuk, hogy az önkormányzatoknak fel kellene vállalnia a koordináló szerepet, amely a összehangolná, irányítaná a terv közjóléti vonatkozású elképzeléseinek megvalósulását, későbbi fenntartását. Ehhez alapfeltétel a felek együttműködési készsége.

Az Önkormányzatoknak fel kell vállalniuk a területükön található közzóléti objektumoknak rendszeres felülvizsgálatát és karbantartását. Gondoskodni kell a berendezések javításáról, pótlásáról és a hulladékgyűjtésről, amely egy-egy hosszúhétvége során vagy ünnepek alkalmával akár napi feladatot is jelenthet. Lehetőség szerint ne egy éppen ráérő közmunkással hanem egy a környéket ismerő és szerető megbízható emberrel (annak irányításával) végezzék el a fenntartási munkálatokat.

A közzóléti berendezések gyártására olyan nagyobb volumenű vállalkozást kell megbízni, amely komoly tapasztalattal és megfelelő referenciákkal rendelkezik és felvállalja a telepített berendezések hosszú távú pótlását.

7.3. Ütemezési javaslat

Első lépcsőben a tervben szereplő munkákat csoportosítani kell a finanszírozási, támogatási lehetőségek függvényében, fel kell tárni a pályázati lehetőségeket.

Így meg lehet határozni, hogy milyen forrásból mennyi pénzre van szükség a beruházások, fenntartások elvégzéséhez. Ezt követően meg kell vizsgálni a források teherbíró képességét, az évenként lehívható pénzeszegek nagyságrendjét.

A rendelkezésre álló anyagi erőforrások pontos ismeretében, a kezelői szándék, a társadalmi igény alapján lehet felállítani egy megvalósítási sorrendet, amely az érintettek közös szándékán alapuljon.

A fejlesztési tervben foglalt munkák igen sokrétűek, továbbá több tulajdonost érintenek, így azok tervezői ütemezése nem könnyű feladat, de a kivitelezéshez szükséges pályázati források eléréséhez tervező javaslatot nyújtunk.

Az ütemezés elméleti iránymutatatói a célszerűség és használhatóság szempontjainak figyelembevételével:

- információ-nyújtás
- önálló objektumok fejlesztése
- feltártság fejlesztését követően láncszerűen kiépített közzóléti létesítmények fejlesztése

Emellett a tervezett költség-hatékonyság figyelembevétele irányadó; azaz olyan kisberuházás igényű létesítmények létrehozása, amely már önállóan működhet és alkalmas a közzóléti funkció ellátására, turizmus kiszolgálására.

Ezek alapján:

1. Információs táblák elhelyezése belterületen
2. Kilátó körtúra kialakítása (kilátó pihenő nélkül is funkcionál)
3. Lugosi emlékhely fejlesztése
4. Amália-liget fejlesztése (1. növénykezelési-, 2. műszaki munkák, 3. közzóléti berendezések)
5. Rába-ártéri körtúra kialakítása
6. A kastélypark fejlesztése (1. növénykezelési-, 2. műszaki munkák, 3. közzóléti berendezések)

7. Templomi út stabilizálása
8. Szabadstrandi út stabilizálása, szabadstrand fejlesztése
9. Mise út stabilizálása

8. KÖLTSÉGBECSLÉS ÖSSZESÍTŐ

A fejlesztési tervvel érintett tervezési területen a tervezett tevékenységek összesített költségbecslése tartalmazza a települések külterületén, az Amália-ligetben és a Sigray kastély parkjának területén elvégzendő tevékenységek nettó, ÁFA nélküli költségeit.

A két község külterületén tervezett tevékenységek költségei:

I.	NÖVÉNYKEZELÉSI MUNKÁK ÖSSZESEN	3.823 eFt
II.	MŰSZAKI MUNKÁK ÖSSZESEN	11.474 eFt
III.	KÖZJÓLÉTI BERENDEZÉSEK ÖSSZESEN	8.400 eFt
		23.697 eFt

Sigray kastélypark és Amália ligeti erdő területén tervezett tevékenységek költségei:

I.	Növénykezelési munkák a kastélypark területén	7.756,5 eFt
	Növénykezelési munkák az Amália liget területén	508,0 eFt
II.	Műszaki munkák a kastélypark területén	2.594,0 eFt
	Műszaki munkák az Amália liget területén	3.115,0 eFt
III.	Közjóléti berendezések a kastélypark területén	4.113,0 eFt
	Közjóléti berendezések az Amália liget területén	7.347,0 eFt
		25.433,5 eFt,

Növénykezelési munkák költségei összesen:	12.087,5
Műszaki munkák költségei összesen:	17.183,0
Közjóléti berendezések költségei összesen:	19.860,0
Mindösszesen:	49.130,5

azaz Negyvenkilencmillió-egyszázharmincezer-ötszáz 00/100 forint.